

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε από εμένα την ίδια και όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται στην βιβλιογραφία.

Η δηλούσα,

Ελευθερία Α. Σιούτη

Η ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ) στο πλαίσιο του προγράμματος χορήγησης υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές πρώτου κύκλου (μάστερ) στην Ελλάδα με ένταξη στην αγορά εργασίας, ακαδ. Έτους 2014-15

“Κάθε γνώση που προστίθεται είναι προσθήκη στην ανθρώπινη δύναμη” Κουίντος Οράτιος Φλάκος

Στους γονείς μου που είναι πάντα δίπλα μου,

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τη διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών που με τη χρηματοδότηση του μου έδωσε την ευκαιρία να παρακολουθήσω το διετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον καθηγητή μου Βασίλειο Ζήση για την ευκαιρία που μου έδωσε να υλοποιήσω τη παρούσα μελέτη υπό την εποπτεία του. Εκτιμώ αμέριστα το χρόνο που μου αφιέρωσε κατά τη διάρκεια αυτών των μηνών, τις γνώσεις που μοιράστηκε μαζί μου και τις κατευθύνσεις που με έδωσε για την εκπόνηση της εργασίας.

Τέλος, χωρίς αμφιβολία, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους «αφανείς ήρωες» μου ~γονείς, αδέρφια & στενούς φίλους~ για την αμέριστη υπομονή και στήριξη τους. Τους ευχαριστώ θερμά που στέκονται δίπλα μου και με ενθαρρύνουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ:.....	8
ΟΡΟΛΟΓΙΑ (1/2):.....	9
ΟΡΟΛΟΓΙΑ (2/2):.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.....	11
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	15
2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	15
2.1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ.....	15
2.2 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΖΗΜΙΕΣ ΔΑΝΕΙΩΝ (LOAN LOSS PROVISIONS).....	19
2.2.1 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΖΗΜΙΕΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	20
2.3 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	21
2.4 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.....	43
3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	43
3.1 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	43
3.2 ΔΕΙΓΜΑ	45
3.3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	54
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ	54
4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	54
4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	65
5. ΣΥΝΟΨΗ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Μελέτες που ερεύνησαν τη σχέση μεταξύ διαχείρισης κερδών και προβλέψεων για ζημίες δανείων.....	41
Πίνακας 2: Σχέση μεταβλητών.....	53
Πίνακας 3 : Περιγραφική στατιστική για το δείγμα 51 ευρωπαϊκών τραπεζών για τη περίοδο 2005-2015 – Μέσος όρος.....	55
Πίνακας 4: Περιγραφική στατιστική για το δείγμα 51 ευρωπαϊκών τραπεζών για τη περίοδο 2005-2015 – Συσχέτιση Pearson.....	56
Πίνακας 5: Έλεγχος διαχείρισης κερδών με τη χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων.....	57
Πίνακας 6 : Εισαγωγή ψευδομεταβλητής [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ].....	58
Πίνακας 7: Έλεγχος διαχείρισης κερδών με χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων σε περιόδους ύφεσης.....	60
Πίνακας 8: Ανάλυση ανά χώρα.....	61
Πίνακας 9: Έλεγχος υποθέσεως H_3 περί αντιστροφής των προβλέψεων.....	63
Πίνακας 10: Έλεγχος υποθέσεως H_3 περί αντιστροφής των προβλέψεων σε περιόδους έξαρσης της κρίσης.....	64

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ερευνά τη διαχείριση κερδών στις τράπεζες με την άσκηση διοικητικής κρίσης επί των προβλέψεων για ζημίες δανείων. Εξετάζει εάν στόχος της χειραγώγησης είναι η εξομάλυνση των κερδών, η χειροτέρευση της εικόνας των αποτελεσμάτων (big bath accounting) ή η διατήρηση μιας προκυκλικής συμπεριφοράς. Η περίοδος ανάλυσης αφορά τόσο περιόδους ανάπτυξης όσο και ύφεσης της οικονομίας. Υφίσταται και ο προβληματισμός κατά πόσο οι προβλέψεις αυτές αντιστρέφονται. Αυτή η εργασία μπορεί να συνεισφέρει στην ευρύτερη κατανόηση της διαχείρισης κερδών από τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders). Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν πως υφίσταται διαχείριση κερδών σε όλες τις περιόδους με διαφορετικές μορφές. Ανακαλύπτεται τόσο το income smoothing και το big bath accounting. Τέλος, επιβεβαιώνεται η προ κυκλική συμπεριφορά.

Λέξεις-κλειδιά: Διαχείριση Κερδών, Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων, Χρηματοπιστωτική Κρίση, Ύφεση, Αντιστροφές Προβλέψεων

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ:

ΠΖΔ = Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων

ΔΚ = Διαχείριση Κερδών

ΔΛΠ = Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

ΔΠΧΑ= Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς

ΑΕΠ = Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΚΠΦΠ = Κέρδη Προ Φόρων και Προβλέψεων

ΣΔ = Σύνολο Δανείων

ΜΣΔ = Μεταβολή Συνόλου Δανείων

ΑΑΠΖΔ = Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων

ΜΕΔΑ = Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής

ΜΜΕΔΚ = Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων

ΜΑΕΠ = Ετήσια Μεταβολή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

ΟΡΟΛΟΓΙΑ (1/2):

Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων (Loan Loss Provisions): ποσό εξόδου στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης που αντανακλά το πιθανό ύψος των μελλοντικών απωλειών από την αθέτηση πληρωμής των ανεξόφλητων δανείων. Η αναγνώριση των λογιστικών προβλέψεων μειώνει το καθαρό εισόδημα της χρήσης.¹

Discretionary Loan Loss Provisions: ποσό προβλέψεων που σχηματίζεται από τη κρίση της διοίκησης για την ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων. Το συναντάμε στα ελληνικά με τον όρο προβλέψεις σχηματισμένες από «διοικητική προαίρεση», «διοικητική κρίση» ή «κρίση».

Non discretionary Loan Loss Provisions: δεδουλευμένη δαπάνη όπου απορροφά τις απώλειες από την αδυναμία αποπληρωμής ενός δανείου από τους πελάτες μιας τράπεζας. Οι προβλέψεις για ζημίες δανείων αποτελούνται από τις ειδικές και τις γενικές. Οι ειδικές αφορούν την βεβαιωμένη ύπαρξη καθυστέρησης ή αδυναμίας ενός δανείου ενώ οι γενικές αναπαράγονται από τυχαία και αβέβαια γεγονότα που σχετίζονται με τον οφειλέτη αλλά και την οικονομία γενικότερα.²

Διαχείριση Κερδών (Earnings Management): συμβαίνει όταν οι διοικήσεις χρησιμοποιούν την «κρίση» τους σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις και συναλλαγές με στόχο να τις μετατρέψουν και με αυτόν τον τρόπο να παραπλανήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) ως προς την οικονομική απόδοση της εταιρείας ή να επηρεάσουν συμβατικά αποτελέσματα που εξαρτώνται από τα δημοσιευμένα λογιστικά στοιχεία.³

Income Smoothing: μορφή διαχείρισης κερδών όπου με τη χρήση λογιστικών μεθόδων ως τεχνικών στοχεύει στην εξισορρόπηση των διακυμάνσεων των κερδών από τη μια περίοδο στην άλλη.

Big Bath Accounting: στρατηγική διαχείρισης κερδών που στοχεύει τα «αρνητικά» αποτελέσματα μιας εταιρείας στην κατάσταση οικονομικής επίδοσης να φαίνονται ακόμα «πιο αρνητικά».

¹ Cohen, L. J., Cornett, M. M., Marcus, A. J., & Tehranian, H. (2014). Bank earnings management and tail risk during the financial crisis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 46(1), 171–197.

² Curcio, D., & Hasan, I. (2015). Earnings and capital management and signaling: the use of loan-loss provisions by European banks. *The European Journal of Finance*, 21(1), 26-50.

³ Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting horizons*, 13(4), 365-383.

ΟΡΟΛΟΓΙΑ (2/2):

Προκυκλικότητα Αναγνώρισης Προβλέψεων: τεχνική όπου η αναγνώριση εσόδων και εξόδων στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης επηρεάζεται από τη φάση του κύκλου στον οποίο βρίσκεται η εκάστοτε οικονομία. Οι τράπεζες αυξάνουν τις προβλέψεις τους σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όταν η πιστωτική επέκταση (χορήγηση δανείων) μειώνεται, και τις μειώνουν σε περιόδους οικονομικών εξάρσεων όταν η πιστωτική επέκταση των τραπεζών είναι έντονη, άρα είναι έντονη και η επικινδυνότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών.⁴

Υφεση: κατάσταση που υφίσταται μια χώρα όταν το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν μειώνεται σε δύο διαδοχικά τρίμηνα⁵ ή μια σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας που εξαπλώνεται σε όλη την οικονομία, η οποία διαρκεί περισσότερο από μερικούς μήνες, συνήθως ορατή σε πραγματικό ΑΕΠ, πραγματικό εισόδημα, απασχόληση, βιομηχανική παραγωγή και χονδρικής-λιανικής πώλησης⁶.

Στην παρούσα εργασία, η ύφεση είναι μια περίοδος οικονομικής πτώσης, η οποία ξεκινά την περίοδο μετά από τουλάχιστον δύο συνεχόμενα τρίμηνα υποχώρησης του πραγματικού ΑΕΠ (αρνητική ανάπτυξη) και τελειώνει όταν μια περίοδος ξεκινά με τουλάχιστον δύο συνεχόμενα τρίμηνα αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ (θετική ανάπτυξη).⁷

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ): είναι το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας από όλους τους παραγωγούς που διαμένουν στην οικονομία συν τυχόν φόρους προϊόντος και μείον τυχόν επιδοτήσεις που δεν περιλαμβάνονται στην αξία των προϊόντων αξίας. Υπολογίζεται χωρίς να κάνει εκπτώσεις για την απόσβεση των κατασκευασμένων στοιχείων ή για την εξάντληση και την υποβάθμιση των φυσικών πόρων.⁸

Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης ΑΕΠ: μετρά πόσο γρήγορα η οικονομία αναπτύσσεται. Αυτό επιτυγχάνεται με τη σύγκριση ενός τριμήνου της οικονομικής παραγωγής της χώρας (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) με το αμέσως προηγούμενο.

⁴Bikker, J. A., & Metzmakers, P. A. (2005). Bank provisioning behaviour and procyclicality. *Journal of international financial markets, institutions and money*, 15(2), 141-157.

⁵Silk, L. (1974). "Recession: Some criteria missing, so far." *The New York Times*, 37, 28 & Clark, L. H., JR. (1974). "An economics group is the one that says if there's recession". *The Wall Street Journal*, 1, 30

⁶ www.nber.org

⁷ Arabi, N.A., (2011). The use of big bath accounting in times of economic crises. Master Thesis Accountancy & Control in Universiteit van Amsterdam, 1-39.

⁸ <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιδιομορφία και η σπουδαιότητα των τραπεζών, τόσο από πλευράς νομικού – ρυθμιστικού πλαισίου όσο και από λογιστικής πλευράς, τις διαχωρίζει ως αντικείμενο μελέτης από τους υπόλοιπους κλάδους. Η εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών παίζει καθοριστικό ρόλο στη σταθερότητα και στην ανάπτυξη της αγοράς. Τα πιστωτικά ιδρύματα ολοκληρώνουν την αγορά παρέχοντας όχι μόνο διαφοροποιημένα προϊόντα αλλά και οργανώνοντας και διανέμοντας τον κίνδυνο. Παρέχουν ασφάλεια έναντι κινδύνου. Αντικείμενο μελέτης, τη δεκαετία του 2000, έγινε ο τραπεζικός κλάδος ως προς τη *Διαχείριση Κερδών (Earnings Management)*. Η διαχείριση κερδών αποτελεί κομμάτι έρευνας ακαδημαϊκών, αναλυτών, επενδυτών αλλά και των ιδίων των εταιρειών όπου ενσωματώνοντας ένα αποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης αποσκοπούν στον εντοπισμό φαινομένων διαχείρισης κερδών. Οι *Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων (Loan Loss Provisions)* θεωρείται από τη βιβλιογραφία το κυρίαρχο εργαλείο όπου μια τράπεζα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για να χειραγωγήσει τα κέρδη της. Ως *Δεδουλευμένο Έξοδο (Accrual)* εμφανίζεται στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης (Statement of Financial Performance) και μειώνει τα Κέρδη προ Φόρων με τις αναμενόμενες ζημίες των δανείων. Στις τράπεζες, η σπουδαιότητα και το μέγεθος των προβλέψεων για ζημίες δανείων είναι τα χαρακτηριστικά που θέτουν τη σωστή διαχείριση τους κρίσιμης σημασίας.

Για την αποτελεσματικότερη εξέταση της διαχείρισης κερδών θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η φάση της οικονομίας καθώς οι ανάγκες και τα συμφέροντα των διοικήσεων αλλάζουν. Περίπου στα τέλη του 2009, η ευρωπαϊκή κρίση ξέσπασε και το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα υπέστη σοβαρές απώλειες. Πολλοί ερευνητές, υποστήριξαν πως οι επιπτώσεις της διαχείρισης κερδών με τη χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων εμφανίστηκαν μετά την έκρηξη της κρίσης.

Με θεμέλιο τις υφιστάμενες έρευνες για τη διαχείριση κερδών στον τραπεζικό κλάδο και λαμβάνοντας υπόψη την *Οικονομική Φάση* των ευρωπαϊκών χωρών, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ανεύρεση πιθανής διαχείρισης κερδών από τις ευρωπαϊκές τράπεζες με εργαλείο τις προβλέψεις για ζημίες δανείων, πριν και μετά από

την εμφάνιση της *Ευρωπαϊκής Χρηματοπιστωτικής Κρίσης*. Η υφιστάμενη εργασία δεν έχει ως βάση ότι το earnings management δημιούργησε τη κρίση, ίσως, όμως οδήγησε σε λάθος διαχείριση λογιστικών εκτιμήσεων και κανόνων, με συνέπεια με την έκρηξη της κρίσης και τις συνεχόμενες υφέσεις να αναδυθούν στο φως όλες οι αρνητικές συνέπειες της χειραγώγησης.

Τίθεται ιδιαίτερος σημαντικό σε αυτό το σημείο να τεθούν οι στόχοι της εργασίας. Η βασική ερώτηση και οι δευτερεύουσες όπου αποσκοπούν να απαντηθούν μέσω της παρούσας εργασίας είναι:

«Οι τράπεζες των αδύναμων ευρωπαϊκών χωρών διαχειρίζονται τα κέρδη τους μέσω των προβλέψεων για ζημίες δανείων πριν και μετά τη κρίση του 2009?»

σε δεύτερο επίπεδο :

«Ποιός ο στόχος για τον οποίο επέλεξαν να χειραγωγήσουν τα κέρδη τους μέσω των προβλέψεων για ζημίες δανείων, η εξομάλυνση κερδών (income smoothing), η εμφάνιση αρνητικών αποτελεσμάτων (big bath accounting) ή η προσαρμογή των κερδών βάσει των οικονομικών φάσεων ?»

σε τρίτο επίπεδο:

« Με την εμφάνιση υφέσεων στις ευρωπαϊκές χώρες μεταβλήθηκε η συμπεριφορά των τραπεζών ως προς τη διαχείριση κερδών μέσω των προβλέψεων για ζημίες δανείων ?»

Και σε τελευταίο επίπεδο:

« Αντιστρέφεται το ποσό των προβλέψεων για ζημίες δανείων που οφείλεται στη διοικητική ευχέρεια σε μεταγενέστερες χρήσεις?»

Οι αναφερόμενες ανωτέρω ως «αδύναμες» ευρωπαϊκές χώρες είναι, η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία ,η Κύπρος και το Ηνωμένο Βασίλειο, γνωστές με το ακρωνύμιο PIGGS^c, οι οποίες επιλέχθηκαν ως πληθυσμός εξέτασης γιατί οι πρώτες έξι αποδείχθηκαν ως οι χώρες που δεν ήταν σε θέση να αναχρηματοδοτήσουν το δημόσιο χρέος τους ή να διασώσουν τις υπερχρεωμένες τράπεζες από μόνες τους κατά τη διάρκεια της κρίσης. Από την άλλη πλευρά, το Ηνωμένο Βασίλειο αν και μπόρεσε να χρηματοδοτήσει τις τράπεζες του, επηρεάστηκε η δραστηριότητα των

τραπεζών της από τη χρηματοπιστωτική κρίση. Και σε αυτό το σημείο, ανεγείρεται ο προβληματισμός κατά πόσο το πρόβλημα των τραπεζών των συγκεκριμένων χωρών οφείλεται στη διαχείριση κερδών και την αδυναμία πρόβλεψης από πλευράς τους των αρνητικών καταστάσεων που θα ακολουθούσαν.

Για την ανάπτυξη της εργασίας βασιζόμαστε σε μια σειρά από τις πιο πρόσφατες έρευνες στη βιβλιογραφία επί του θέματος «Διαχείριση Κερδών», «Διαχείριση Κερδών μέσω των Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων» και συνδυασμό του θέματος αυτού με την ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική κρίση. Μελετούνται, ωστόσο, και εργασίες που ξεπερνούν τη τελευταία δεκαετία οι οποίες αποτελούν εργασίες «σταθμό» επί του θέματος. Βασιζόμενοι σε ένα υπόδειγμα υφιστάμενης έρευνας, καταλλήλως προσαρμοσμένο, θα αναλύσουμε ένα δείγμα 51 ευρωπαϊκών τραπεζών των χωρών Πορτογαλία, Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος και Ηνωμένο Βασίλειο (εξαιρέθηκε από το δείγμα η Ιρλανδία καθώς δεν μπόρεσαν να αντληθούν τα απαραίτητα οικονομικά δεδομένα των τραπεζών της) για τη περίοδο 2005-2015, δίνοντας απαντήσεις στα ερωτήματα κάθε επιπέδου, όπως αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Με την παρούσα εργασία προσδοκώ να συνεισφέρω μια επιπλέον μελέτη στο κλάδο των τραπεζών επί του θέματος «Διαχείριση Κερδών μέσω Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων», εστιάζοντας στον εντοπισμό της μορφής με την οποία διενεργείται η διαχείριση κερδών και στην εμφάνιση του φαινομένου τη περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επιπρόσθετα, επεκτείνουμε το θέμα ως προς την τάση των τραπεζών να αντιστρέφουν τις προβλέψεις που έχουν αναγνωρίσει καθώς πρέπει να συμβαδίζουν με τις πραγματικές ζημίες δανείων. Μέχρι σήμερα, κατά κύριο λόγο, οι υφιστάμενες εργασίες επικεντρώνονται στον εντοπισμό διαχείρισης κερδών με στόχο την εξομάλυνση των κερδών και δεν υπάρχει ιδιαίτερη έρευνα επί του συνδυασμού διαχείρισης κερδών και χρηματοπιστωτικής κρίσης καθώς δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα.

Η μελέτη που ακολουθεί βασίζεται στο στόχο που τέθηκε στην ως άνω εισαγωγή. Αρχικά, στο κεφάλαιο 2 θα παραθέσουμε ανάλυση των βασικών όρων ή λέξεων κλειδιά αυτής της εργασίας και θα κάνουμε επισκόπηση των υφιστάμενων ερευνών για να κατανοήσουμε και να χρησιμοποιήσουμε τα ευρήματα τους. Στο κεφάλαιο 3 θα δούμε όλη τη μεθοδολογία και στο κεφάλαιο 4 θα ακολουθήσουν τα αποτελέσματα της

ανάλυσης. Εν κατακλείδι , στο τελευταίο κεφάλαιο, κεφάλαιο 5, θα ολοκληρωθεί η παρούσα μελέτη με τα συμπεράσματα και τις προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Τα κέρδη χαρακτηρίζονται ως ο ισχυρός δείκτης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Εταιρείες με προοπτικές εμφάνισης «χαμηλών» κερδών έχουν συνήθως χαμηλότερες τιμές μετοχών από ότι αυτές με καλές προοπτικές (Rahman, Moniruzzaman και Sharif, 2013). Τα κέρδη καθορίζουν την εικόνα της επιχείρησης και ως εκ τούτου γίνονται στόχος χειραγώγησης από τις διοικήσεις που επιδιώκουν την ικανοποίηση των συμφερόντων τους.

Σύμφωνα με τον Tang (2007), υπάρχει ένα εύρος ορισμών σχετικά με τη διαχείριση των κερδών στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός του όρου αυτού. Εξαρτάται από τα μέσα χειραγώγησης, το κίνητρο της καιροσκοπικής συμπεριφοράς της διοίκησης και το χρόνο διαχείρισης κερδών (Goncharov, 2005)

Σύμφωνα με τους Rahman, Moniruzzaman και Sharif (2013) , διαχείριση κερδών είναι μια στρατηγική που επιλέγεται από τη διοίκηση μιας εταιρίας για να χειραγωγήσει σκοπίμως τα κέρδη της εταιρείας ώστε τα στοιχεία των καταστάσεων να ταιριάζουν με ένα προκαθορισμένο στόχο.

Επιπρόσθετα, υποστηρίζουν την άποψη ότι η διαχείριση των κερδών δεν θεωρείται παράνομη αλλά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ανήθικη όταν μέσω αυτής ικανοποιούνται μονόπλευρα συμφέροντα στελεχών της επιχείρησης. Η ευχέρεια των στελεχών της διοίκησης να χρησιμοποιούν και να επεξεργάζονται την εσωτερική πληροφόρηση που έχουν προς όφελος τους, ικανοποιώντας τις δικές τους προσδοκίες, διοχετεύει παραποιημένα στοιχεία στους εξωτερικούς ενδιαφερομένους οι οποίοι λαμβάνουν αποφάσεις βασισμένοι σε αυτά τα δεδομένα. Με αυτόν τον τρόπο διατηρείται και ενισχύεται η ασύμμετρη πληροφόρηση.

Τη σύνδεση της ασύμμετρης πληροφόρησης με τη διαχείριση κερδών την διαπιστώνουμε και από τον ορισμό του Dye (1988) ο οποίος υποστηρίζει ότι η

διαχείριση κερδών εμφανίζεται όταν η διοίκηση προσπαθεί να εκμεταλλευθεί την ασυμμετρία πληροφόρησης με τους μετόχους.

Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, ορίζει τη διαχείριση κερδών ως την ηθελημένη πράξη από πλευράς των διοικήσεων, των εργαζομένων ή τρίτων, που έχει σαν αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τους Healy και Wahlen (1999), η διαχείριση κερδών συμβαίνει όταν οι διοικήσεις χρησιμοποιούν την «κρίση» τους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και σε συναλλαγές για να τις μετατρέψουν και με στόχο να παραπλανήσουν τους stakeholders ως προς την οικονομική απόδοση της εταιρείας ή να επηρεάσουν συμβατικά αποτελέσματα που εξαρτώνται από τα δημοσιευμένα λογιστικά στοιχεία.

Με βάση τον ως άνω ορισμό διαμορφώνονται δυο μορφές διαχείρισης κερδών στη βιβλιογραφία, η «Accrual-based Earnings Management» και «Real Earnings Management». Για την πρώτη μορφή χειραγώγησης, οι διοικήσεις ασκούν προσαρμογές σε δεδουλευμένα στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων βάσει της κρίσης τους. Δεδουλευμένα έσοδα ή έξοδα θεωρείται η διαφορά μεταξύ των κερδών και των ταμειακών ροών από λειτουργικές δραστηριότητες. Περαιτέρω, διαχείριση κερδών βάσει δεδουλευμένων μπορεί να πραγματοποιηθεί λόγω της ευελιξίας των λογιστικών προτύπων ως προς το ποσό αναγνώρισης δεδουλευμένων, εκμετάλλευση κάποιου κενού σε ένα πρότυπο. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα της μεθόδου είναι όταν οι διοικήσεις τείνουν να μειώνουν τις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης με απώτερο σκοπό την αύξηση των κερδών τους.

Για την πραγματοποίηση διαχείρισης κερδών οι τεχνικές ποικίλλουν, ωστόσο, στη παρούσα εργασία εστιάζουμε στη λογιστική των accruals ή αλλιώς των δεδουλευμένων εσόδων/εξόδων. Ο όρος accrual στη λογιστική αναφέρεται στον ετεροχρονισμό αναγνώρισης ενός εσόδου/εξόδου και της αντίστοιχης ταμειακής ροής. Επιπρόσθετα, τα δεδουλευμένα δεν έχουν άμεσες συνέπειες στις ταμειακές ροές και εντοπίζονται δύσκολα. Σε αυτή τη μορφή λογιστικού μεγέθους περιλαμβάνονται και μεγέθη τα οποία αφορούν προβλέψεις και εκτιμήσεις για μελλοντικά γεγονότα. Η εμφάνιση τους στις οικονομικές καταστάσεις μπορεί μεν να βελτιώσει την εικόνα αυτών κατά τρόπο έγκαιρο αλλά μπορεί δε λόγω της ελευθερίας υπολογισμού τους να οδηγήσει σε κατάχρηση αυτών από τις διοικήσεις.

Από την άλλη πλευρά, η μορφή «Real Earnings Management» αφορά τη χειραγώγηση πραγματικών συναλλαγών και, πιο συγκεκριμένα, μέσω του επηρεασμού του χρόνου συναλλαγής. Οι διοικήσεις αποφασίζουν πότε θα πραγματοποιήσουν μια πραγματική συναλλαγή για να επηρεάσουν, βάσει των προσδοκιών τους, τα κέρδη. Για παράδειγμα, σε περίπτωση προσδοκίας για μείωση των κερδών, τα μέλη των διοικήσεων θα επιδιώξουν να αγοράσουν τα προϊόντα τους σε περιόδους όπου οι τιμές αυτών βρίσκονται σε ανοδική τροχιά για να αυξήσουν το κόστος τους. Ένας γενικά αποδεκτός ορισμός που αποδίδεται σε αυτή τη μορφή διαχείρισης κερδών είναι από τον Roychowdhury (2006) όπου ορίζει ότι η μορφή «Real Earnings Management» είναι μια παρέκκλιση από τις κανονικές επιχειρησιακές πρακτικές, υποκινούμενες από την επιθυμία των διαχειριστών να παραπλανήσουν τουλάχιστον ορισμένους ενδιαφερόμενους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων πιστεύοντας ότι ορισμένοι στόχοι χρηματοοικονομικής πληροφόρησης πληρούνται σε κανονική βάση.

Σύμφωνα με τους Kirschenheiter και Melumad (2002) μπορούν να υφίστανται δυο βασικές κατηγορίες διαχείρισης κερδών, η «Εξομάλυνση των Κερδών» και «Big Bath Accounting». Κατά την άποψη των τελευταίων, η εξομάλυνση των κερδών θεωρείται η πλέον διαδεδομένη μέθοδος καθώς θεωρείται πως η αγορά επιβραβεύει την εξομάλυνση των κερδών και έρευνες έχουν ασχοληθεί επί αυτού. Ορίζεται ως η μορφή διαχείρισης κερδών όπου με τη χρήση λογιστικών μεθόδων ως τεχνικών στοχεύει στην εξισορρόπηση των διακυμάνσεων των κερδών από τη μια περίοδο στην άλλη. Οι διοικήσεις οδηγούνται σε αυτή την πρακτική καθώς εταιρείες με σταθερά και προβλέψιμα κέρδη δημιουργούν στους επενδυτές μεγαλύτερη ασφάλεια και προθυμία αύξησης της επένδυσης τους συγκριτικά με μετοχές που παρουσιάζουν «ανώμαλες» διακυμάνσεις. Η διακύμανση των κερδών αντικατοπτρίζει τον επιχειρησιακό κίνδυνο. Παραδείγματα τεχνικών income smoothing περιλαμβάνουν την αναβολή αναγνώρισης εσόδων κατά τη διάρκεια μιας καλής χρονιάς, αν το επόμενο έτος αναμένεται να είναι μια πρόκληση, ή καθυστέρηση αναγνώρισης των εξόδων σε μια δύσκολη χρονιά εφόσον η απόδοση αναμένεται να βελτιωθεί στο προσεχές μέλλον.

Από την άλλη πλευρά η μορφή «Big Bath Accounting» ορίζεται ως η στρατηγική για το χειρισμό της κατάστασης οικονομικής επίδοσης της εταιρείας με σκοπό να παρουσιάσει τα «αρνητικά» αποτελέσματα να φαίνονται ακόμα «πιο αρνητικά». Το «Big Bath Accounting» εφαρμόζεται συχνά σε μια κακή χρονιά για την τεχνητή

ενίσχυση των κερδών του επόμενου έτους. Σύμφωνα με τους Masters-Stout, Costigan, και Lonata (2008) νέα ανώτατα διοικητικά στελέχη (chief executive officers -CEOs) χρησιμοποιούν μερικές φορές αυτή τη μορφή διαχείρισης κερδών, έτσι ώστε να μπορούν να αποδώσουν την κακή απόδοση της εταιρείας στο προηγούμενο CEO και να λάβουν bonus για τη βελτίωση του επόμενου έτους. Ακολουθείται, με αυτόν τον τρόπο μεν η φιλοσοφία της «*Αρχής Συντηρητικότητας*» καθώς επιδιώκεται η αναγνώριση των αρνητικών γεγονότων νωρίτερα, αλλά σε υπερβάλλοντα βαθμό, το οποίο δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για μελλοντικές αυξήσεις κερδών.

Σύμφωνα με τον Kirschenheiter και Melumad (2002), στην περίπτωση άσχημων νέων (π.χ. χαμηλό επίπεδο ταμειακών ροών ή κερδών) θα συναντήσουμε διοικήσεις να υποτιμούν τα κέρδη που παρουσιάζουν στο μέγιστο, εφαρμόζοντας με αυτό το τρόπο big bath accounting, με σκοπό να παρουσιάζουν υψηλότερα μελλοντικά κέρδη. Στην αντίθετη περίπτωση, προτιμούν την εξομάλυνση των κερδών.

Στην παρούσα εργασία, θα θεωρήσουμε ως μια επιπλέον μορφή διαχείρισης κερδών την *Προκυκλικότητα*. Αναφερόμαστε στη τεχνική όπου η αναγνώριση εσόδων και εξόδων στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης επηρεάζεται από τη φάση του κύκλου στον οποίο βρίσκεται η εκάστοτε οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, ο Landau (2009) ορίζει την προκυκλικότητα, ως την τάση που έχουν οι οικονομικές μεταβλητές να κυμαίνονται γύρω από μία κατεύθυνση κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου. Σύμφωνα με τους Bikker και Metzmakers (2005), οι τράπεζες αυξάνουν τις προβλέψεις τους σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όταν η πιστωτική επέκταση (χορήγηση δανείων) μειώνεται, και τις μειώνουν σε περιόδους οικονομικών εξάρσεων όταν η πιστωτική επέκταση των τραπεζών είναι έντονη, άρα είναι έντονη και η επικινδυνότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών. Συμπερασματικά, στις «καλές εποχές» αποφεύγεται η αναγνώριση λογιστικών μεγεθών όπου θα επιφέρουν μείωση στα πιθανά υψηλά κέρδη, παραβιάζοντας με αυτό το τρόπο την αρχή της συντηρητικότητας. Από την άλλη πλευρά, στις «κακές εποχές», αναγνωρίζεται ένα υπερβάλλοντα ποσό προβλέψεων ώστε τα πιθανά «άσχημα» αποτελέσματα να φανούν ακόμα «πιο άσχημα».

Για να εντοπίσουμε την ύπαρξη διαχείρισης κερδών, στην υφισταμένη εργασία θα εστιάσουμε σε ένα accrual, ειδικότερα, των *Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων*.

2.2 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΖΗΜΙΕΣ ΔΑΝΕΙΩΝ (LOAN LOSS PROVISIONS)

Ένα από τα πιο σημαντικά τόσο σε ουσία όσο και σε μέγεθος δεδουλευμένο που απασχολεί τον τραπεζικό χώρο είναι η δημιουργία *Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων (ΠΖΔ)*. Η ανάγκη αναγνώρισης προβλέψεων γεννάται από την παρουσίαση των «Δανείων» - βασικό περιουσιακό στοιχείο των τραπεζών- στην πραγματική αξία στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων. Θεωρείται δεδουλευμένη δαπάνη όπου απορροφά τις απώλειες από την αδυναμία αποπληρωμής ενός δανείου από τους πελάτες μιας τράπεζας. Σύμφωνα με τους Curcio και Hasan (2015), οι προβλέψεις για ζημίες δανείων αποτελούνται από τις ειδικές και τις γενικές. Οι ειδικές αφορούν την βεβαιωμένη ύπαρξη καθυστέρησης ή αδυναμίας ενός δανείου ενώ οι γενικές αναπαράγονται από τυχαία και αβέβαια γεγονότα που σχετίζονται με τον οφειλέτη αλλά και την οικονομία γενικότερα. Η υποκειμενικότητα του κονδυλίου θεωρείται αιτία χειραγώγησης του λογιστικού μεγέθους από τις διοικήσεις. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Dermine (2013), η δυσκολία του θέματος έγκειται στο γεγονός ότι τα δάνεια δεν εμπορεύονται στις κεφαλαιουχικές αγορές και δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για το ποιά είναι η εύλογη αξία των δανείων. Υποστηρίζει πως παίρνει αρκετά χρόνια να γνωστοποιηθούν οι απώλειες δανείων από δανειολήπτες που δυσκολεύονται να αποπληρώσουν ή έχουν ήδη χρεοκοπήσει και για αυτό το λόγο πρέπει να υπάρξει μια μέθοδος ορισμού της εύλογης αξίας των δανείων. Οι προβλέψεις παρουσιάζονται στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης ως μια μορφή αποθεματικού και στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης ως έξοδο.

Σύμφωνα με τους Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014), οι ΠΖΔ θεωρούνται ένα ποσό εξόδου στην Κατάσταση Οικονομικής Επίδοσης που αντανακλά την εκτίμηση της διοίκησης για το πιθανό ύψος των μελλοντικών απωλειών από την αθέτηση πληρωμής των ανεξόφλητων δανείων. Η αναγνώριση των λογιστικών προβλέψεων μειώνει το καθαρό εισόδημα της χρήσης. Οι ρυθμιστικές αρχές των τραπεζών βλέπουν το αποθεματικό των προβλέψεων, όπως εμφανίζεται στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης, ως μια μορφή συγκέντρωσης κεφαλαίου που χρησιμοποιείται για την απορρόφηση ζημιών. Ένα υψηλότερο αποθεματικό προβλέψεων επιτρέπει στην τράπεζα να απορροφήσει μεγαλύτερο ποσό απροσδόκητων ζημιών με επιτυχία.

Επιπρόσθετα, οι προβλέψεις γίνονται το κύριο δεδουλευμένο των τραπεζών για το λόγο ότι έχει σημαντικές επιπτώσεις στη σταθερότητα της εκάστοτε τράπεζας. Σύμφωνα με την Fonseca και Gonzalez (2008), η χειραγώγηση των προβλέψεων για ζημίες δανείων μελετάται από την βιβλιογραφία για δυο λόγους. Πρώτον, οι τράπεζες έχουν ελευθερία στο να καθορίσουν το ποσό των προβλέψεων και, δεύτερον, η υψηλή τραπεζική μόχλευση καθιστά αυτούς πολύ ευάλωτους στη μεταβλητότητα της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, παρακινώντας τους για αρκετά υψηλές προβλέψεις.

2.2.1 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΖΗΜΙΕΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Οδηγίες για τις συγκεκριμένες προβλέψεις προσφέρονται τόσο από το πλαίσιο της Βασιλείας όσο και από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Οι ρυθμιστικές-εποπτικές αρχές στοχεύουν στην αναγνώριση ορθών προβλέψεων βάσει των αναμενόμενων ζημιών από δάνεια καθώς συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Για τις αρχές της Βασιλείας II, χαμηλές προβλέψεις σημαίνουν υψηλή παραποίηση του κεφαλαίου και της επάρκειας αυτού. Στην μελέτη μας, δεν εξετάζουμε τη χειραγώγηση κεφαλαίου για αυτό και δεν γίνεται περαιτέρω αναφορά στους κανόνες και τις αρχές της Βασιλείας.

Οι οδηγίες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, τα οποία έχουν υιοθετηθεί από τις ευρωπαϊκές χώρες, αρχικά προσπάθησαν να εμποδίσουν την χειραγώγηση των προβλέψεων και να αποφύγουν τη πιθανή εξομάλυνση των κερδών μέσω των προβλέψεων για ζημίες δανείων με την εφαρμογή του ΔΛΠ 39. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, μελλοντικές ζημίες από γεγονότα που θα οδηγήσουν σε αθέτηση των όρων δανειοδότησης δεν αναγνωρίζονται για το σχηματισμό προβλέψεων. Η δικλείδα αυτή, όμως από τα πρότυπα, θα έφερνε στην επιφάνεια άλλες αρνητικές καταστάσεις και συγκεκριμένα τον σχηματισμό υψηλών προβλέψεων σε περιόδους ύφεσης και αβεβαιότητας στην οικονομία με αποτέλεσμα οι επιπτώσεις στην κερδοφορία και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών να είναι μεγάλη. Στη συνέχεια με την οδηγία ΠΔΤΕ 2577/2006, τα πρότυπα δέχονται την αναγνώριση προβλέψεων από ζημίες δανείων αρκεί να υπάρχει τεκμηρίωση και εφαρμογή επαρκούς και αποτελεσματικής πολιτικής αναγνώρισης των προβλέψεων αυτών.

2.3 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας χρειάζεται να γίνει μια βασική αναφορά στη χρηματοπιστωτική κρίση 2007 αλλά και στην ύφεση που προκάλεσε είτε ήταν εκτεταμένης διάρκειας είτε όχι.

Η κατάρρευση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος την περίοδο 2007-2008 δημιούργησε αναταράξεις και καταστροφικές συνέπειες στον Αμερικανικό και Ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα. Η κρίση του 2007 προκάλεσε μια παγκόσμια κατάσταση απειλούμενης οικονομικής ύφεσης με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτώνται άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν.

Ενάμιση χρόνο μετά από την έναρξη της κρίσης του 2007, περίπου στα τέλη του 2009, η ευρωπαϊκή κρίση χρέους ξέσπασε, ερχόμενη αντιμέτωπη με ένα περιβάλλον με υψηλά κρατικά ελλείμματα και επίπεδα χρέους. Αντιμετωπίζοντας ένα ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα που έχει υποστεί μεγάλες απώλειες κεφαλαίων, τα ευρωπαϊκά κράτη έπρεπε να διασώσουν, πρωτίτως, τις τράπεζές τους λόγω της ισχυρής σύνδεσης της επιβιώσής τους και της οικονομικής σταθερότητας των αγορών. Οι αιτίες καθώς και οι επιπτώσεις ποικίλλουν, ωστόσο, η κρίση αυτή, 78 χρόνια μετά τη μεγάλη κρίση του 1929, δημιούργησε προβληματισμούς σε διάφορους επιστημονικούς κλάδους οι οποίοι έρχονται να αναλύσουν από τη δική τους πλευρά καταστάσεις συνδεδεμένες με αυτό το μεγάλο χτύπημα που οι απότοκοί του ήταν ενδεικτικά η πτώχευση της Lehman Brothers, η μεγάλη έκθεση των τραπεζών της Ιρλανδίας στα τοξικά ομόλογα και η μεγάλη πλήξη σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

Η κατάρρευση του διεθνούς τραπεζικού κλάδου οδήγησε αρκετές τράπεζες ανά τον κόσμο, ανεπτυγμένων και μη χωρών, να εμφανίσουν σημαντικές απώλειες στα χαρτοφυλάκια τους με επακόλουθο τη δημιουργία μιας συστηματικής κρίσης.

Η ύφεση που προκλήθηκε από τη χρηματοπιστωτική κρίση, έπληξε την οικονομική δραστηριότητα πολλών χωρών. Η ύφεση μπορεί, ωστόσο, να ερμηνευθεί κάθε φορά διαφορετικά για αυτό και έχει λάβει διαφορετικούς ορισμούς. Ένας κλασικός ορισμός

της ύφεσης, ευρέως διαδεδομένος, είναι μια κατάσταση που υφίσταται μια χώρα όταν το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν μειώνεται σε δύο διαδοχικά τρίμηνα [Silk (1974), Clark (1974)]. Ένας άλλος ορισμός που παρέχεται από το Εθνικό Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών (NBER) δεν καθορίζει την ύφεση από την άποψη των δύο συνεχόμενων τριμήνων μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ. Αντιθέτως, η ύφεση είναι:

"Μια σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας που εξαπλώνεται σε όλη την οικονομία, η οποία διαρκεί περισσότερο από μερικούς μήνες, συνήθως ορατή σε πραγματικό ΑΕΠ, πραγματικό εισόδημα, απασχόληση, βιομηχανική παραγωγή, και χονδρική-λιανική πώληση».⁹

Ο κάθε ορισμός ύφεσης αμφισβητείται για διαφορετικούς λόγους, εμείς στην παρούσα εργασία θα βασιστούμε για ερευνητικούς λόγους στον ορισμό που δόθηκε από τον Arabi (2011):

«Η ύφεση είναι μια περίοδος οικονομικής πτώσης, η οποία ξεκινά την περίοδο μετά από τουλάχιστον δύο συνεχόμενα τρίμηνα υποχώρησης του πραγματικού ΑΕΠ (αρνητική ανάπτυξη) και τελειώνει όταν μια περίοδος ξεκινά με τουλάχιστον δύο συνεχόμενα τρίμηνα αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ (θετική ανάπτυξη).»

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναπτυχθούν οι δημοσιεύσεις ερευνών επί του θέματος «Διαχείριση Κερδών» και «Διαχείριση Κερδών μέσω Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων» στις τράπεζες οι οποίες εκτείνονται σε βάθος χρόνου με διαφορετικές συνθήκες. Συμπεριλαμβάνονται εργασίες οι οποίες τοποθετούνται στην περίοδο της κρίσης. Επιπρόσθετα, θα γίνει αναφορά σε έρευνες που έχουν εξετάσει την αντιστροφή των προβλέψεων σε μεταγενέστερες χρήσεις.

2.4 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει επισκόπηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας και των αποτελεσμάτων που αναδόθηκαν μέσω αυτών. Θεωρούμε ότι η κάθε μελέτη έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και διαφέρει από τις υπόλοιπες.

⁹ www.nber.org

Αρχικά, θα παρουσιάσουμε, συνοπτικά, έρευνες που ασχολήθηκαν με το θέμα της διαχείρισης κερδών γενικά καθώς θεωρείται ένα κομβικό θέμα της βιβλιογραφίας και το ερευνητικό του πλαίσιο συνδέεται με διάφορα αντικείμενα. Στη συνέχεια, θα παραθέσουμε τις μελέτες που συνδέονται άμεσα με το θέμα διαχείριση κερδών μέσω προβλέψεων για ζημίες δανείων στις ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι μελέτες αυτές παρουσιάζονται σε τέσσερις ενότητες, η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει αυτές που κατέληξαν σε συσχέτιση των προβλέψεων για ζημίες δανείων και της διαχείρισης κερδών, η δεύτερη ενότητα σε αυτές που δεν εντόπισαν κάποια σχέση μεταξύ των ανωτέρω και η τρίτη σε μελέτες όπου ασχολούνται με το αντικείμενο της παρούσας μελέτης εντάσσοντας και το ζήτημα της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Στο τέλος, ως τέταρτη αυτόνομη ενότητα, θα παραθέσουμε δυο εργασίες που ασχολήθηκαν με τη διαχείριση κερδών σε συνδυασμό, όμως, με την αντιστροφή του ποσού των προβλέψεων όπου οφείλεται στη διοικητική κρίση και τα προσωπικά τους συμφέροντα.

Το εύρος των υφιστάμενων μελετών είναι μεγάλο. Υπάρχουν έρευνες που εξετάζουν το φαινόμενο της διαχείρισης κερδών εξατομικευμένα και κάποιες άλλες συνδυαστικά με άλλα πεδία. Σε εργασίες που περιορίζονται στο πεδίο διαχείρισης κερδών θα δούμε ανάλυση μεθόδων εφαρμογής και πιθανών κινήτρων [όπως των Koch και Wall (2000), Dechow και Skinner (2000), Bernard και Skinner (1996), Subramanyam (1996), Kasanen, Kinnunen και Niskanen (1996), Kirschenheiter και Melumad (2002), Lybaert, Jans και Orens (2005), Lee και Khoi (2016), Ji (2016), Islam (2014)]. Σε συνδυασμό με άλλα πεδία, θα μπορούσαμε να δούμε στη βιβλιογραφία εργασίες σε συνδυασμό με τη χρηματιστηριακή αγορά και τις προβλέψεις των επενδυτών, την εταιρική διακυβέρνηση, τον έλεγχο και την ανεξαρτησία του ελέγχου [όπως των Payne και Robb(2000), Xie, Davidson και DaDalt (2003), Vander Bauwhede, Willekens και Gaeremynck (2000), Kanagaretnam, Krishnan και Lobo (2010)].

Μια έρευνα που εξετάζει τη διαχείριση κερδών σε πιο γενικό πλαίσιο είναι αυτή των Koch και Wall (2000). Οι Koch και Wall (2000) εστιάζουν στη διαχείριση κερδών μέσω δεδουλευμένων στοιχείων εξετάζοντας το κίνητρο οι διοικήσεις να επωφελούνται οικονομικών παροχών. Τα διοικητικά οικονομικά πακέτα και οι διευθυντικές προτιμήσεις θεωρούνται παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση μεταξύ δεδουλευμένων και κερδών.

Η εργασία αναδύει στρατηγικές διαχείρισης κερδών που έχουν αναφερθεί στη βιβλιογραφία, όπως το income smoothing και το big bath accounting, αλλά και λοιπές που τις συναντάμε σπάνια στη βιβλιογραφία όπως “live for today” και “maximize variability”. Η τεχνική “live for today” ελαχιστοποιεί τα δεδουλευμένα και μεγιστοποιεί τα κέρδη ενώ η “maximize variability” προκύπτει όταν διοικητικά οικονομικά προνόμια δεν περιορίζονται με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις με αρκετά υψηλές ή αρκετά χαμηλές αποδοχές να κινούνται μακριά από το βραχυπρόθεσμο στόχο των κερδών.

Από την ανάλυση του μοντέλου που χρησιμοποιεί καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι διοικήσεις των εταιρειών οδηγούνται σε διαχείριση κερδών μέσω income smoothing, εκτός και εάν ο στόχος των κερδών είναι ανέφικτος οπότε καταφεύγουν στη στρατηγική big bath accounting. Καταλήγει πως και τα δυο αποτελέσματα μπορούν να πραγματοποιηθούν. Επιπρόσθετα, η στρατηγική live for today και maximize variability εμφανίζονται να εφαρμόζονται και αυτές. Τέλος, διαπιστώνουν ότι οι προβλέψεις για ζημίες δανείων χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες για διαχείριση κερδών. Βάσει των Koch και Wall (2000), τα διαφορετικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τα διάφορα μοντέλα οφείλονται στις διαφορετικές επιλογές δείγματος και χρήσης διαφορετικών χρονικών περιόδων.

Μια καλή εικόνα του τι είναι διαχείριση κερδών δίνεται από το άρθρο των Dechow και Skinner (2000). Με το ακαδημαϊκό τους άρθρο στοχεύουν στο να διασαφηνίσουν τις διαφορετικές απόψεις για τον όρο διαχείριση κερδών. Η σύγκριση τους οφείλεται στο γεγονός ότι οι επαγγελματίες και οι ρυθμιστικές αρχές θεωρούν την ύπαρξη διαχείρισης κερδών πρόβλημα σε αντίθεση με τους ακαδημαϊκούς. Με τα συμπεράσματά τους κατέληξαν στο ότι η κατανόηση των κινήτρων της διοίκησης είναι το κλειδί για την κατανόηση της επιθυμίας να συμμετάσχουν στη διαχείριση κερδών.

Μέσω της εργασίας διαχωρίζει τις τακτικές διαχείρισης κερδών σε αυτές που είναι δόλιες και στις κρίσεις-εκτιμήσεις που εμπίπτουν στις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές με επιδίωξη συμφερόντων.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως σύμφωνα με την επιτροπή κεφαλαιαγοράς, ακόμα και οι πιο λεπτομερείς γνωστοποιήσεις δεν περιορίζουν τη διαχείριση κερδών καθώς υπάρχουν επενδυτές οι οποίοι δεν έχουν την ικανότητα να τις αξιολογήσουν. Επιπρόσθετα, αναφέρουν ως διαθέσιμους τρόπους διαχείρισης κερδών για τις

διοικήσεις, την επιτάχυνση των πωλήσεων, τις μεταβολές στον προγραμματισμό παράδοσης προϊόντων, την καθυστέρηση στην έρευνα και ανάπτυξη, τις δαπάνες συντήρησης.

Με το άρθρο τους οι Bernard και Skinner (1996) θέλησαν να αποτυπώσουν δυο εργασίες, του Subramanyam (1996) και Kasanen, Kinnunen και Niskanen (1996) όπου στοχεύουν στην αναζήτηση γιατί οι διοικήσεις χειραγωγούν τα δεδουλευμένα στοιχεία τους.

Η βασική ερώτηση του Subramanyam (1996) στην έρευνα του ήταν εάν οι διοικήσεις χρησιμοποιούν τα δεδομένα στα οποία έχει ασκηθεί διοικητική προαίρεση για να μεταδώσουν πληροφόρηση ή για καιροσκοπικούς λόγους. Η έρευνα του καταλήγει στο γεγονός ότι τα discretionary accruals είναι πληροφοριακά, ωστόσο, είναι λιγότερα από τα non-discretionary. Επιπλέον, διαπιστώνει ότι το ποσό των «χειραγωγημένων» δεδουλευμένων συνδέεται με τις τιμές των μετοχών, τα μελλοντικά κέρδη και τις ταμειακές ροές.

Όσον αφορά την εργασία των Kasanen, Kinnunen και Niskanen (1996), προσεγγίζει ένα διαφορετικό κίνητρο για τη διαχείριση κερδών σε φιλανδικές εταιρείες. Με άλλα λόγια, εξετάζουν κατά πόσο οι διαχειριστές προσαρμόζουν τα κέρδη σε ένα επίπεδο-στόχο που, παράλληλα, είναι αρκετά μεγάλος για να επιτρέψει την πληρωμή ενός αυξημένου –ομαλά– μερίσματος και να επιτρέψει στους διαχειριστές την ελαχιστοποίηση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων.

Καταλήγουν στο συμπέρασμα πως υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για διαχείριση κερδών. Υποστηρίζουν πως αυτό οφείλεται στην ευελιξία που διαθέτουν οι φιλανδικές εταιρείες και τη χρησιμοποιούν για να ικανοποιήσουν τη ζήτηση για μερίσματα όπως από τους θεσμικούς επενδυτές.

Αξίζει να σημειωθεί αυτό που αναφέρουν οι Bernard και Skinner (1996) ότι ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι διοικήσεις χρησιμοποιούν τη διαχείριση κερδών για κερδοσκοπικούς λόγους ενώ άλλοι πιστεύουν πως ασκείται η κρίση της διοίκησης επί των κερδών για να βελτιώσουν την ενημερωτική αξία των αριθμών.

Με την μελέτη τους οι Kirschenheiter και Melumad (2002) προσφέρουν ένα μοντέλο στο οποίο και η εξομάλυνση των κερδών και η μορφή big bath accounting γίνονται μέρος στρατηγικής υποβολής εκθέσεων ισορροπίας. Οι ερευνητές

παρατηρούν ότι οι δυο ως άνω στρατηγικές θεωρούνται φυσιολογικές αντιδράσεις των διοικήσεων που επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν την αξία των εταιρειών τους. Το βασικό αποτέλεσμα της έρευνας δείχνει πως όταν το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς επιτρέπει την άσκηση διοικητικής κρίσης τότε υπάρχει μια βέλτιστη πολιτική γνωστοποίησης με την οποία οι διοικήσεις είτε οδηγούνται σε big bath είτε σε εξομάλυνση κερδών.

Πιο συγκεκριμένα, όταν υπάρχουν άσχημα νέα, οι διοικήσεις μειώνουν τα κέρδη με το μεγαλύτερο δυνατό ποσό, ασκώντας big bath accounting στη τρέχουσα περίοδο με σκοπό να παρουσιάσουν κέρδη στο μέλλον. Αν τα κέρδη δεν είναι «αρκετά» άσχημα, οδηγούνται σε εξομάλυνση κερδών.

Η εργασία τους βασίστηκε στις ταμειακές ροές καθώς οι ταμειακές ροές επηρεάζουν την αξία της επιχείρησης με δυο τρόπους. Αυτό οφείλεται στο ότι οι επενδυτές καταλαβαίνουν ότι ένα υψηλότερο ποσό ταμειακών ροών οφείλεται σε υψηλότερα κέρδη και επιπρόσθετα θεωρούν ότι τα κέρδη με ακρίβεια υφίστανται μόνο όταν η μεταβολή των κερδών είναι μικρή. Συνεπώς, μέσω αυτών συμπεραίνουν ότι οι διοικήσεις παρουσιάζουν παραπάνω κέρδη όταν τα επίπεδα των ταμειακών ροών είναι χαμηλά.

Σύμφωνα με το Nelson, Elliott και Tarpley (2003), παρατηρήθηκαν διαφορετικοί τρόποι διαχείρισης κερδών όπως η αναγνώριση αποθεματικών προβλέψεων για ζημίες δανείων στις τράπεζες, απομείωση περιουσιακών στοιχείων, μείωση δεδουλευμένων προηγούμενων χρήσεων (π.χ. αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις), τροποποίηση αποσβέσεων, αναβολή αναγνώρισης πωλήσεων, συναλλαγές πώλησης και μίσθωσης (sales and lease back), συναλλαγές πώλησης προϊόντων χωρίς παράδοση προϊόντων (bill and hold sales), κατανομή στην κατάσταση οικονομικής επίδοσης, αποφυγή ενοποίησης.

Οι Lybaert, Jans και Orens (2005) με τη μελέτη τους θέλησαν να αποδείξουν την τάση των βέλγικων εταιρειών να ακολουθούν διαχείριση κερδών χρησιμοποιώντας τις προβλέψεις. Εστιάζουν στην εμφάνιση δυο πιθανών μορφών, στην εξομάλυνση κερδών και στη big bath accounting. Αρχικά, κάνουν την υπόθεση πως οι βέλγικες εταιρείες δεν δεσμεύονται σε διαχείριση κερδών. Εν συνεχεία, η δεύτερη υπόθεση τους σκοπεύει να αποδείξει την ύπαρξη της στρατηγικής big bath accounting.

Το δείγμα τους βασίστηκε σε βέλγικες εταιρείες που είναι υπόχρεες ως προς την παρουσίαση των οικονομικών τους στοιχείων βάσει του πλήρους βέλγικου πλαισίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εργασία εστιάζει και στους άμεσους φόρους οι οποίοι επηρεάζουν τις λογιστικές επιλογές οπότε και τους φόρους. Σύμφωνα με τους Lybaert, Jans και Orens (2005), οι προβλέψεις είναι διοικητική πράξη η οποία εξαρτάται από διάφορους υποκειμενικούς παράγοντες οι οποίοι μπορεί να επιλεγθούν και να αλλαχθούν.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέληξαν στο γεγονός πως οι εταιρείες οδηγούνται σε διαχείριση κερδών με εξομάλυνση αυτών αλλά όχι ακολουθώντας τη στρατηγική big bath accounting.

Οι Lee και Khoi (2016) μελέτησαν σε πρόσφατη έρευνα τους τις μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες της Κορέας με στόχο να διαπιστώσουν διαχείριση κερδών μέσω της χρησιμοποίησης του αποθεματικού επισφαλών απαιτήσεων. Δημιούργησαν το υπόδειγμα τους με τέτοιο τρόπο ώστε να υποστηρίξουν την υπόθεση πως οι επιχειρήσεις αποφεύγουν την εμφάνιση ζημιών μειώνοντας το έξοδο των επισφαλών δανείων, του χρέους, που παρουσιάζεται στη κατάσταση οικονομικής επίδοσης. Επιπρόσθετα, επιδιώκουν την επιβεβαίωση των υποθέσεων για διατήρηση των κερδών των προηγούμενων ετών και επίτευξη του στόχου των αναλυτών ακολουθώντας όμοιο τρόπο διαχείρισης. Βασική προϋπόθεση είναι τα κέρδη, τα κέρδη της προηγούμενης χρονιάς και οι προβλέψεις των αναλυτών να παρουσιάζονται κοντά στο μηδέν.

Τα ευρήματα της ως άνω μελέτης δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται το έξοδο που δημιουργεί το χρέος προς τα κάτω για να αποφύγουν τις απώλειες, να διατηρήσουν τα κέρδη του προηγούμενου έτους και να ταυτιστούν ή να κερδίσουν τις προβλέψεις των αναλυτών. Επίσης, οι συγγραφείς βρίσκουν ότι η υποεκτίμηση των εξόδων του χρέους για να επιτευχθούν οι στόχοι των κερδών ενισχύεται στις εταιρείες με υψηλή φορολόγηση.

Ο Ji (2016) ασχολήθηκε στην έρευνα του με το θέμα της διαχείρισης κερδών με εργαλείο τα φορολογικά έξοδα σε κορεάτικες εισηγμένες εταιρείες. Υποστηρίζει πως τα φορολογικά έξοδα πληρούν τις προϋποθέσεις ως εργαλείο καθώς εκτιμώνται δύσκολα και με πολύπλοκες διαδικασίες. Το τελευταίο γεγονός ενισχύει την ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ διοικήσεων και ενδιαφερομένων μελών

(stakeholders). Ο Ji (2016) καταλήγει στο γεγονός πως οι παράγοντες που θα οδηγούσαν μια επιχείρηση σε διαχείριση κερδών μέσω παραποίησης φορολογικών εξόδων, για να επιτευχθεί ο στόχος των κερδών, είναι ο συνδυασμός της κρίσης, της ευχέρειας, της ασύμμετρης πληροφόρησης και η πίεση του χρόνου.

Εξετάζεται εάν οι εταιρείες χειραγωγούν τα φορολογικά έξοδα για να αποφύγουν την εμφάνιση χαμηλών κερδών. Με την ανάλυση που ακολούθησε κατέληξε στο συμπέρασμα πως οι επιχειρήσεις μειώνουν τον ετήσιο πραγματικό φορολογικό συντελεστή τους από το τρίτο στο τέταρτο τρίμηνο εφόσον τα κέρδη υπολείπονται του προηγούμενου έτους. Επιπρόσθετα, αποδεικνύεται πως οι φορολογικές δαπάνες μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διαχείριση των κερδών, αλλά χρησιμοποιείται μόνο όταν τα κέρδη είναι πολύ κοντά στο στόχο και επιδιώκεται η απόλυτη επίτευξη του.

Με την εργασία του ο Md. Islam (2014) δεν εστιάζει σε μια τεχνική με την οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί διαχείριση κερδών αλλά επιδιώκει στο να αποδείξει ποια είναι τα εργαλεία. Εξετάζοντας εισηγμένες εταιρείες στο χρηματιστήριο του Μπανγκλαντές, τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι υπάρχουν ευρέως διαδεδομένες χρήσεις διαχείρισης των κερδών μεταξύ των εταιρειών στο Μπαγκλαντές με αρχική δημόσια προσφορά.

Από την ανάλυση του συμπεραίνει ότι οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν αύξηση κερδών χρησιμοποιούν τρέχοντα δεδουλευμένα και μη ταμειακά κέρδη, πιο συγκεκριμένα, λογαριασμούς απαιτήσεων και υποχρεώσεων. Σε αντίθεση με αυτές που στοχεύουν σε χαμηλότερα κέρδη και προτιμούν διαχείριση κερδών με μη τρέχοντα δεδουλευμένα, οι οποίες τείνουν να διαχειρίζονται αποθέματα και λογαριασμούς υποχρεώσεων.

Σε συνδυασμό με τις αποδόσεις στη χρηματιστηριακή αγορά και τις προσδοκίες των επενδυτών, οι Payne και Robb (2000) συμπεραίνουν ότι οι διοικήσεις οδηγούνται σε διαχείριση κερδών για να ανταποκριθούν στις προβλέψεις των επενδυτών. Προσαρμόζουν τα κέρδη αυξάνοντας τα ή μειώνοντας τα για να πετύχουν τις προβλέψεις. Σε περίπτωση υψηλών κερδών και εφόσον έχει επιτευχθεί ο στόχος, τα διατηρούν σε υψηλό επίπεδο με την ελπίδα της αύξησης των αποδόσεων των μετοχών. Έρευνες εξέτασαν, επίσης, τη διαχείριση κερδών σε συγκεκριμένες καταστάσεις της χρηματιστηριακής αγοράς, όπως μια αρχική δημόσια προσφορά (Ducharme, Malatesta

και Sefcik, 2001) . Η έρευνα των Ducharme, Malatesta και Sefcik (2001) αποδεικνύει διαχείριση κερδών πριν την αρχική δημόσια προσφορά και συμπεραίνει πως αυξάνονται τα έσοδα της αρχικής δημόσιας προσφοράς και μειώνονται οι μεταγενέστερες αποδόσεις των επενδυτών.

Στη συνέχεια, οι Xie, Davidson και DaDal (2003) συνδυάζουν τη διαχείριση κερδών με την εταιρική διακυβέρνηση. Σύμφωνα με τη μελέτη τους, η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου σχετίζονται με την πιθανότητα εμφάνισης διαχείρισης κερδών. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η δραστηριότητα του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου αλλά και η ποιότητα των μελών τους μπορεί να αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες που περιορίζουν την τάση για συμμετοχή σε διαχείριση κερδών. Επιπρόσθετα, υπάρχουν έρευνες μεταξύ της σχέσης διαχείρισης κερδών και ελέγχου. Οι Vander Bauwhede, Willekens και Gaeremynck (2000) υποστηρίζουν πως η ποιότητα του ελέγχου μπορεί να καταστείλει τη διαχείριση κερδών, συγκεκριμένα, στην περίπτωση μείωσης των κερδών. Ωστόσο, δεν αποδεικνύουν πως το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρείας μειώνει την εμφάνιση διαχείρισης κερδών. Έρευνες έχουν γίνει όσον αφορά και την ανεξαρτησία του ελέγχου. Σύμφωνα με τους Kanagaretnam, Krishnan και Lobo (2010) αποδεικνύεται πως το μη αναμενόμενο ποσό των ελεγκτικών αμοιβών δεν σχετίζεται με τη διαχείριση κερδών για μεγάλες τράπεζες ενώ για τράπεζες μικρού μεγέθους εντοπίζεται μια απειλή της ανεξαρτησίας.

Όσον αφορά τις μελέτες που σχετίζονται με το θέμα της υφιστάμενης εργασίας, στην πρώτη ενότητα οι μελέτες που συναντάμε είναι αυτές των Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004,2005), Kanagaretnam, Lobo και Mathieu (2003), Laeven και ο Majnoni (2003), Perez, Salas-Fumas και Saurina (2008), Anandarajan ,Hasan και McCarthy (2007), Fonseca και Gonzalez (2008) και Oosterbosch (2010).

Ο Kanagaretnam (2003,2004,2005) είναι από τους ερευνητές όπου έχει προσεγγίσει το θέμα των ΠΖΔ από πολλές πλευρές και μαζί με άλλους ακαδημαϊκούς έχουν δώσει χρήσιμα συμπεράσματα στη βιβλιογραφία. Κατά κύριο λόγο, επιμένει στις μελέτες του να εξετάζει τόσο το income smoothing όσο και τη παροχή σηματοδότησης (signaling). Συνεπώς, θα παραθέσουμε εν συνεχεία τρεις από τις μελέτες του οι οποίες μας απασχόλησαν με τα αποτελέσματά τους.

Στην μελέτη τους οι Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004) αξιολογούν αν το τμήμα των ΠΖΔ στο οποίο έχει ασκηθεί διοικητική προαίρεση αποσκοπεί τόσο σε signaling όσο και σε εξομάλυνση εισοδήματος. Παίρνοντας εναλλακτικές υποθέσεις που συνδυάζουν είτε το ένα από τα δυο φαινόμενα είτε και τα δυο, η μελέτη αναλύει ένα δείγμα περίπου 82 τραπεζών από το 1980 έως το 1977.

Αρχικά, διαπιστώνεται τόσο signaling όσο και income smoothing μέσω της χειραγώγησης των ΠΖΔ. Στη συνέχεια, διαπιστώνεται ότι το discretionary τμήμα των προβλέψεων για signaling μειώνει τη χρήση για εξομάλυνση και το αντίστροφο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η υποτίμηση της αξίας της μετοχής επηρεάζει τις επιλογές των μελών των διοικήσεων των τραπεζών για το ποσό που θα αναγνωρίσουν ως προβλέψεις. Μέσω αυτών θα μεταδώσουν πληροφορίες για τη μελλοντική απόδοση της τράπεζας. Συνεπώς, φαίνεται η τρέχουσα απόδοση να είναι αυτή που οδηγεί τις διοικήσεις στην εξομάλυνση των κερδών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν βρέθηκαν διαφορετικά αποτελέσματα στα διαφορετικά περιβάλλοντα όπου λήφθηκαν υπόψη και ακόμη και χωρίς τη χρήση των «μη εξυπηρετούμενων δανείων» εμφάνισαν ισχυρές ενδείξεις για income smoothing.

Στην έρευνα τους οι Kanagaretnam, Lobo και Mathieu (2003) εξετάζουν, σε σχέση με άλλες μελέτες, εναλλακτικές περιπτώσεις όπου οδηγούν στη χειραγώγηση των ΠΖΔ, και ως επακόλουθο των κερδών.

Για την ανάλυση τους χώρισαν τις τράπεζες σε κατηγορίες βάσει της τρέχουσας απόδοσης και της μελλοντικής τους απόδοσης, εστιάζοντας στις τράπεζες με καλή (κακή) τρέχουσα απόδοση και κακή (καλή) μελλοντική απόδοση. Με βάση το μοντέλο των Fudenberg και Tirole (1995), όρισαν τις ως άνω κατηγορίες τραπεζών ως την περίπτωση εξομάλυνσης των κερδών.

Παίρνοντας ως δείγμα Αμερικανικές τράπεζες για την περίοδο 1987-2000, τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι ότι οι τράπεζες με καλή(κακή) τρέχουσα απόδοση και κακή(καλή) αναμενόμενη μελλοντική απόδοση οδηγούν τους διαχειριστές να συγκεντρώσουν έσοδα (να δανειστούν εισόδημα) για το μέλλον με τη μείωση (αύξηση) του τρέχοντος εισοδήματος μέσω ΠΖΔ. Έτσι, ένα από τα βασικά συμπεράσματα είναι η διαχείριση των κερδών μέσω των προβλέψεων. Η διαφορά στα ΠΖΔ μεταξύ των δυο ομάδων είναι θετική, διαπιστώνοντας ότι οι διοικήσεις των τραπεζών αποθεματοποιούν

κέρδη μέσω της χρήσης των ΠΖΔ στις καλές εποχές και «δανείζονται» χρησιμοποιώντας τις ΠΖΔ σε κακές εποχές.

Η μελέτη τους πέραν της διαπίστωσης του income smoothing επεκτείνεται και στον εντοπισμό της έκτασης της εξομάλυνσης. Ως εκ τούτου, εξετάζονται επιπρόσθετα κίνητρα όπως η ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση, η κεφαλαιοποίηση και τα πραγματοποιηθέντα κέρδη ή ζημίες επί τίτλων που κατέχονται προς πώληση.

Πιο εμπειριστατωμένα, με τη συγκέντρωση εισοδήματος για το μέλλον, η εξωτερική χρηματοδότηση θεωρείται μια σημαντική επιπρόσθετη μεταβλητή. Επιπλέον, έστω και αν η τράπεζα είναι καλά κεφαλαιοποιημένη είναι ασθενώς σημαντική στην εξήγηση του Income smoothing.

Η μελέτη των Kanagaretnam, Lobo και Yang (2005) εξετάζει εάν οι διοικήσεις των τραπεζών οδηγούνται σε υπερεκτίμηση των ΠΖΔ για να μεταδώσουν μια επιθυμητή για αυτούς πληροφορία σχετικά με τα μελλοντικά κέρδη των τραπεζών και αν η τάση αυτή ορίζεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Η ως άνω εργασία θεωρείται από αυτές που πραγματεύεται τη «σηματοδότηση» (signaling) μέσω της χρήσης των ΠΖΔ. Οι υποθέσεις φαίνεται να επαληθεύονται, πιο συγκεκριμένα, η τάση για σηματοδότηση ποικίλλει από τράπεζα σε τράπεζα και επηρεάζεται αρνητικά από το μέγεθος της τράπεζας και θετικά από τη μεταβλητότητα των κερδών, τις ευκαιρίες μελλοντικής επένδυσης και το βαθμό εξομάλυνσης των κερδών. Ως εκ τούτου, συμπεραίνεται ότι όλο αυτό προκαλεί αυξημένη ασύμμετρη πληροφόρηση. Οι διοικήσεις προσπαθούν να γνωστοποιήσουν μέσω σημάτων πιθανές προσωπικές τους πληροφορίες για το μέλλον.

Το δείγμα που μελετάτε αποτελείται από 78 Αμερικανικές τράπεζες. Αυτές οι τράπεζες πιθανολογείται να έχουν υψηλή τιμή λόγω της αξιοπιστίας των δραστηριοτήτων τους και εκ του αποτελέσματος από τη ψευδή σηματοδότηση χάνουν την αξιοπιστία τους.

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί από την άνωθεν μελέτη πέραν των αποτελεσμάτων είναι ότι οι τράπεζες με μεγάλη μεταβλητότητα έχουν υψηλότερο κίνητρο να μεταδώσουν ως πληροφορία τις θετικές μελλοντικές προοπτικές τους. Στόχος του τελευταίου είναι να μειώσουν την ασύμμετρη πληροφόρηση που δημιουργείται καθώς οι εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι βλέπουν μη προβλεψιμότητα της επίδοσης.

Ο Laeven και ο Majnoni (2003) με τη μελέτη τους θέλησαν να προσεγγίσουν το ζήτημα της χρονικής αναγνώρισης των ΠΖΔ λαμβάνοντας υπόψη και τη διαφορετικότητα της κάθε χώρας. Υποστηρίζουν ότι πολλές τράπεζες τείνουν να καθυστερούν την αναγνώριση των προβλέψεων για «τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια» μέχρι να χρήζεται απαραίτητη η αναγνώριση τους, δηλαδή όταν η ύφεση έχει ήδη αρχίσει.

Υποθέτουν ότι οι τράπεζες παρουσιάζουν προκυκλική συμπεριφορά ως προς την αναγνώριση των ΠΖΔ όταν οι προβλέψεις σχετίζονται αρνητικά με τα κέρδη της τράπεζας ή την ανάπτυξη τους ή το ΑΕΠ. Για την ανάλυση δημιουργούν 5 κράτη: Ευρώπη, Αμερική, Ιαπωνία, Λατινική Αμερική και Ασία. Συμπεραίνουν αρχικά εξομάλυνση των κερδών καθώς υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση των ΠΖΔ με τα κέρδη. Αυτό το φαινόμενο διαπιστώνεται στις τράπεζες της Ευρώπης, Αμερικής, Ιαπωνίας και Λατινικής Αμερικής αλλά όχι στην Ασία. Στην τελευταία προκύπτει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα.

Ο Laeven και ο Majnoni (2003) αποδεικνύουν ότι οι τράπεζες κατά μέσο όρο αναβάλουν την αναγνώριση των προβλέψεων στις ευνοϊκές φάσεις του οικονομικού κύκλου μέχρι η αρνητική φάση να ξεκινήσει. Θέτουν ως ένα σημαντικό παράγοντα μη διόρθωσης αυτού του φαινομένου τη διαφορετικότητα των λογιστικών, φορολογικών και εποπτικών απαιτήσεων της κάθε χώρας. Τέλος, μέσω της μελέτης τους υποστηρίζουν ότι η πρόοδος προάγει τη σταθερότητα των αναδυόμενων τραπεζικών συστημάτων.

Οι Perez, Salas-Fumas και Saurina (2008) εξετάζουν στην έρευνα τους την υπόθεση οι ισπανικές τράπεζες να οδηγούνται σε διαχείριση κερδών και κεφαλαίου λαμβάνοντας υπόψη την εισαγωγή των ΔΛΠ και της Βασιλείας II. Το δείγμα της μελέτης αφορά την περίοδο 1986-2002, καλύπτοντας δυο πλήρεις οικονομικούς κύκλους της Ισπανίας, για 42 τράπεζες.

Οι Ισπανικές τράπεζες θεωρήθηκαν ιδιαίτερης μεταχείρισης καθώς η Banco de Espana, η Κεντρική Τράπεζα της Ισπανίας αφήνει μικρά περιθώρια για διαχείριση των κερδών και εξαιρεί από τον υπολογισμό του δεύτερου Πυλώνα κεφαλαίου τις προβλέψεις και τα αποθεματικά προβλέψεων για ζημιές δανείων. Επιπρόσθετα, ενέταξαν την εφαρμογή ενός δυναμικού συντελεστή πρόβλεψης ή «στατιστική πρόβλεψη» η οποία αναγνωρίζεται στις περιόδους ανάπτυξης για να καλύψει την

πιθανή αδυναμία σε περιόδους ύφεσης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Fernandez, Martinez και Saurina (2000), γίνεται αναγνώριση των ΠΖΔ στις «καλές» χρήσεις για δημιουργία αποθεματικού το οποίο εξαντλείται σε «κακές» στιγμές.

Από την ως άνω μελέτη διαπιστώνεται εξομάλυνση του εισοδήματος από τις Ισπανικές τράπεζες με τη χρησιμοποίηση των ΠΖΔ αλλά όχι χειραγώγηση κεφαλαίου. Το συμπέρασμα είναι ίδιο είτε με καθορισμό κανόνων είτε με βασικές αρχές σχετικά με τις προβλέψεις. Στην πράξη, οι προβλέψεις μένουν στη κρίση των διοικήσεων των τραπεζών και θεωρείται από τα σπουδαία κομμάτια της κατάστασης οικονομικής επίδοσης. Ωστόσο, μετά από το 2000 και την ένταξη της «στατιστικής πρόβλεψης» η εξομάλυνση των κερδών υποχωρεί συγκριτικά με το βαθμό που ήταν πριν την χρήση της τεχνικής αυτής. Η τεχνική της δυναμικής πρόβλεψης φαίνεται να μεταφέρει το βάρος από το εισόδημα προς το μέγεθος του πιστωτικού κινδύνου των χαρτοφυλακίων.

Αξίζει να σημειωθεί από τη έρευνα ότι πολύ λεπτομερείς κανόνες δεν αποθαρρύνουν τις τράπεζες από τη χρήση της διακριτικής τους ευχέρειας επί των ΠΖΔ για να τροποποιήσουν προς όφελος τους τη μεταβλητότητα των κερδών.

Σύμφωνα με τους Perez, Salas-Fumas και Saurina (2008) προτείνεται εστίαση στη γνωστοποίηση και όχι στη τήρηση κανόνων ώστε οι εξωτερικοί χρήστες να μπορούν να κρίνουν αυτό που λαμβάνουν σαν πληροφορία. Επιπρόσθετα, επιβεβαιώνεται η προκυκλική συμπεριφορά των ΠΖΔ.

Οι Anandarajan, Hasan και McCarthy (2007) μέσα από την μελέτη τους διερεύνησαν σε τι βαθμό οι αυστραλιανές τράπεζες, που εντάσσονται στους κανόνες της Βασιλείας, χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για διαχείριση κεφαλαίου, κερδών και signaling. Βασική υπόθεση είναι ότι η σχέση μεταξύ των ΠΖΔ και των κερδών θα είναι θετική μετά τη Βασιλεία συγκριτικά με τη περίοδο πριν. Στη συνέχεια, ορμώμενος από τη θεωρία της agency theory, συγκρίνει τις εισηγμένες και τις μη. Τέλος συνδυάζει και τις δυο υποθέσεις σε μια.

Το αποτέλεσμα της έρευνας που θεωρείται για μας τεκμήριο είναι ότι οι αυστραλιανές τράπεζες χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για διαχείριση κερδών, με τις εισηγμένες να φαίνονται πιο επιρρεπείς από τις μη εισηγμένες, αναγνωρίζοντας περισσότερες προβλέψεις. Κατά κύριο λόγο, η συμπεριφορά της διαχείρισης κερδών ανακοινώνεται στην περίοδο μετά την υιοθέτηση της Βασιλείας. Συνεπώς, τα ανακοινωμένα κέρδη δεν αντανάκλουν την πραγματικότητα. Επιπρόσθετα, δεν

υπάρχουν περιορισμοί και κόστη μετά τη Βασιλεία οπότε αυξάνεται το κίνητρο χρήσης των ΠΖΔ για διαχείριση κερδών. Τέλος, οι αυστραλιανές εμπορικές τράπεζες δεν εμφανίζουν πρόθεση χρήσης των προβλέψεων για σηματοδότηση μελλοντικής κερδοφορίας.

Ως βασική υπόθεση των Fonseca και Gonzalez (2008) ορίστηκε ότι όσο πιο αποτελεσματικές είναι οι ρυθμιστικές τραπεζικές αρχές και η εποπτεία τόσο περιορίζεται ο τραπεζικός κίνδυνος και ως εκ τούτου οι διοικήσεις δεν έχουν κίνητρο για να προκαλέσουν income smoothing. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Βασιλεία II προάγει την ενίσχυση της ρύθμισης και εποπτείας από τις αρχές καθώς και την πειθαρχία της αγοράς ως εργαλείο για την αύξηση της σταθερότητας της τράπεζας.

Η μελέτη τους ασχολείται με τους παράγοντες που επηρεάζουν το income smoothing διαχειρίζοντας τις ΠΖΔ στις τράπεζες. Εξετάζουν ένα διεθνές δείγμα από τράπεζες 40 χωρών, εισηγμένες ή μη, ξεπερνώντας άλλες μελέτες που εστίαζαν μόνο στις Αμερικανικές τράπεζες. Η ανάλυση γίνεται σε επίπεδο χωρών.

Αρχικά, διαπιστώνουν την ύπαρξη διαχείρισης κερδών μέσω των ΠΖΔ σε 13 χώρες, μεταξύ αυτών η Ιταλία, Βραζιλία, Δανία, Πορτογαλία και η Ισπανία. Οι εισηγμένες Ισπανικές τράπεζες ήταν αυτές που εντοπίστηκαν να εξομαλύνουν τα εισοδήματά τους. Μια αύξηση (μείωση) των ΠΖΔ οδηγεί σε αύξηση(μείωση) των κερδών.

Στη συνέχεια, διαπιστώνουν μέσω της μελέτης ότι σε 8 χώρες όπως η Χιλή, η Κολομβία, το Περού, η Αίγυπτος, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ταϊλάνδη εμφανίζουν τις εισηγμένες τράπεζες τους να πραγματοποιούν income smoothing σε μεγαλύτερο βαθμό από τις μη εισηγμένες. Αντιθέτως, στην Ελλάδα και την Ιταλία, οι εισηγμένες εμφανίζονται λιγότερο να προχωρούν σε income smoothing.

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών ως προς τη διαχείριση κερδών μέσω των ΠΖΔ εξαρτώνται από τη προστασία των επενδυτών, τις γνωστοποιήσεις που απαιτούνται, το κανονιστικό πλαίσιο και την εποπτεία, τη χρηματοοικονομική δομή και τη χρηματοοικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας. Πιο συγκεκριμένα, αποδεικνύεται μέσω της υφιστάμενης μελέτης ότι η προστασία των επενδυτών και η ισχύς των νόμων μειώνουν το κίνητρο για income smoothing. Επιπρόσθετα, μειώνεται η πρόθεση των διοικήσεων για χειραγώγηση των κερδών με τις απαιτήσεις των λογιστικών γνωστοποιήσεων, τους περιορισμούς των τραπεζικών διαδικασιών και της

οποιασδήποτε μορφής εποπτεία. Από την άλλη πλευρά, αυξάνονται τα κίνητρα με το προσανατολισμό της αγοράς και την ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Fonseca και Gonzalez (2008) καταλήγουν ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο των τραπεζών και η εποπτεία προορίζονται για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και επίσης φτιάχνουν πιο αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις.

Στη μελέτη του ο Oosterbosch (2010), εστιάζει σε ένα δείγμα ευρωπαϊκών τραπεζών (εισηγμένων και μη) όπου εξετάζει εάν η διαχείριση κερδών μέσω των ΠΖΔ, εξομαλύνοντας τα κέρδη, έχει επηρεαστεί από τη υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς καθώς και αν οι απαιτήσεις γνωστοποίησης των επερχόμενων απωλειών οδηγούν στη χειραγώγηση αυτών.

Αρχικό συμπέρασμα της εργασίας είναι η χειραγώγηση των κερδών μέσω των ΠΖΔ πριν το 2005 και συγκεκριμένα η εξομάλυνση των κερδών (income smoothing). Μετά τη παλινδρόμηση ενός προσαρμοσμένου μοντέλου στις υποθέσεις της έρευνας του, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο βαθμός διαχείρισης κερδών έχει μειωθεί από την υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, αναφερόμενος μετά το 2005. Όσον αφορά τις τράπεζες που δεν υιοθέτησαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, δεν εξάγει μέσω της έρευνας του στατιστικά ουσιώδες αποτελέσματα ως προς το εάν υπάρχει κάποια διαφορά στην εξομάλυνση των κερδών πριν και μετά το 2005.

Επιπροσθέτως, επί των αποτελεσμάτων φάνηκε ότι οι εισηγμένες τράπεζες εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα διαχείρισης κερδών με τη χρήση ΠΖΔ από τις μη εισηγμένες, σύμφωνα με τις προσδοκίες.

Τέλος, προσεγγίζοντας το ζήτημα των γνωστοποιήσεων, επακόλουθο της τήρησης των IFRS, συμπεραίνεται ότι όσο πιο αναλυτικές και να είναι οι γνωστοποιήσεις για τις ΠΖΔ δεν αποτρέπει τους διαχειριστές από το να χρησιμοποιήσουν τις ΠΖΔ για να εξομαλύνουν τα εισοδήματά τους.

Στην δεύτερη ενότητα συναντάμε τις εργασίες των Ahmed, Takeda και Shawn (1999) και των Beatty, Chamberlain και Magliolo (1995).

Μια από τις έρευνες η οποία έχει μελετηθεί και έχει συμπεριληφθεί σε μεταγενέστερες έρευνες είναι αυτή των Ahmed, Takeda και Shawn (1999). Θεωρείται

από τις εργασίες «σταθμός» στη διαχείριση κερδών και κεφαλαίου χρησιμοποιώντας τις ΠΖΔ καθώς δεν βρίσκει συσχέτιση μεταξύ των προβλέψεων και της διαχείρισης κερδών.

Τοποθετημένη σε μια περίοδο (1986-1995) για τις Αμερικανικές τράπεζες όπου επήλθε η μεταβολή του καθεστώτος ως προς το απαιτούμενο κεφάλαιο(Βασιλεία). Οι βασικές υποθέσεις της εργασίας ήταν η σχέση των ΠΖΔ και του κεφαλαίου για τις τράπεζες πριν και μετά την Βασιλεία καθώς και η σχέση των ΠΖΔ και των κερδών. Επιπροσθέτως, εξετάζει και τη περίπτωση θετικής σχέσης μεταξύ σηματοδότησης κερδών με των ΠΖΔ.

Ο Ahmed, Takeda και Shawn (1999) υποθέτουν ότι οι τράπεζες θα είναι δεσμευμένες στο earnings management με το νέο καθεστώς της Βασιλείας καθώς το κόστος μειώνεται.

Στο ζήτημα της διαχείρισης κερδών που αφορά την παρούσα εργασία, οι Ahmed, Takeda και Shawn (1999) δεν επιβεβαιώνουν κάποια σχέση μεταξύ της διαχείρισης κερδών και των ΠΖΔ παρά την εξάλειψη του κόστους διαχείρισης κερδών με το νέο καθεστώς και υποστηρίζουν ότι το αποτέλεσμα αυτό αποδίδεται στο μοντέλο που χρησιμοποίησε για τη μελέτη του.

Όσον αφορά το signaling και τη διαχείριση κεφαλαίου, αποδεικνύεται αρνητική σχέση μεταξύ των ΠΖΔ και του signaling και, ως εκ τούτου, δεν συσχετίζονται. Ενώ τα αποτελέσματα για τη κεφαλαιακή χειραγώγηση από τις αμερικανικές τράπεζες δείχνουν συσχέτιση με τις ΠΖΔ, ωστόσο, με μείωση της έντασης μετά την υιοθέτηση των κανόνων της Βασιλείας.

Άλλη μια εργασία που αξίζει να σημειωθεί είναι αυτή των Beatty, Chamberlain και Magliolo (1995) οι οποίοι εξέτασαν το ενδεχόμενο οι τράπεζες να άσκησαν χειραγώγηση τόσο σε συναλλαγές όσο και σε δεδουλευμένα στοιχεία με σκοπό τη χειραγώγηση των κερδών. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζοντας τις προβλέψεις για ζημίες δανείων, δεν αποδείχθηκε κάποια σχέση μεταξύ των προβλέψεων και των κερδών που να παραπέμπει σε διαχείριση αυτών. Ωστόσο, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι προβλέψεις για ζημίες δανείων και οι διαγραφές δανείων δεν αντανακλούν μόνο τη ποιότητα του δανείου αλλά και τις αποφάσεις διαχείρισης κεφαλαίου.

Στην έρευνα τους, ανέπτυξαν μια μεθοδολογία που λαμβάνει ταυτοχρόνως την τραπεζική λογιστική, τη χρηματοοικονομική κατάσταση και τις διοικητικές αποφάσεις.

Στη τρίτη ενότητα συνδέονται οι ΠΖΔ, η διαχείριση κερδών και η χρηματοπιστωτική κρίση. Παρατίθενται λιγότερες εργασίες καθώς δεν υπάρχει ιδιαίτερη έρευνα εφόσον τα δεδομένα είναι περιορισμένα. Θα δούμε τις έρευνες των Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014), Curcio και Hasan (2015) και De Haan και Van Oordt (2016).

Ο Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014) εξετάζουν τη χειραγώγηση των κερδών στις τράπεζες σε συνδυασμό με την εμφάνιση χρηματοπιστωτικού κινδύνου και τον επηρεασμό της τιμής της μετοχής. Επιπρόσθετα, επεκτείνουν τη μελέτη τους διαπιστώνοντας εάν η προαναφερόμενη αντίδραση της τιμής θεωρείται έγκαιρη προειδοποίηση για τη λειτουργική απόδοση των τραπεζών. Επικεντρώνονται στη διαχείριση κερδών μέσω «προβλέψεων για ζημίες από δάνεια» και μέσω «κερδών ή ζημιών από πώληση χρεογράφων». Η συγκεκριμένη έρευνα χρήζει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ιδιαιτερότητα της ως προς τον συνδυασμό των θεμάτων.

Λαμβάνοντας τις εισηγμένες τράπεζες των Η.Π.Α. την περίοδο 1997-2009, αναγνωρίζεται η τάση των διοικήσεων να χρησιμοποιούν τη «κρίση» τους στον υπολογισμό των ΠΖΔ και να οδηγούνται σε διαχείριση των κερδών, διαμορφώνοντας την εικόνα της επιχείρησης βάσει των προσδοκιών τους. Επισημαίνεται μέσω της μελέτης και η σημαντικότητα της διαχείρισης κερδών μέσω των ΠΖΔ συγκριτικά με τα κέρδη ή ζημίες από πώληση χρεογράφων. Υποστηρίζεται, επίσης, η άποψη ότι τέτοιες πρακτικές εμποδίζουν τη ροή πληροφοριών και συντελούν στην ασύμμετρη πληροφόρηση με αποτέλεσμα η αρνητική πληροφορία να αναδύεται πιο εύκολα μέσα από μια κρίση.

Στη μέση της έρευνας τους, ασχολήθηκαν και με το θέμα της αντιστροφής του ποσού των προβλέψεων όπου παραποιεί την εικόνα των κερδών. Υποστηρίζουν πως με τη πάροδο του χρόνου, οι συσσωρευμένες προβλέψεις για ζημίες δανείων πρέπει να συμβαδίσουν με τις πραγματικές ζημίες και ως εκ τούτου τα ποσά που αφορούν «διοικητική προαίρεση» πρέπει να αντιστρέφονται.

Το αξιοσημείωτο συμπέρασμα της μελέτης θεωρείται ότι τα αποτελέσματα από τη διαχείριση κερδών των τραπεζών έχουν μικρή επίπτωση στις περιόδους σταθερότητας και μεγάλο αντίκτυπο κατά τη διάρκεια μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι τράπεζες

επιδεικνύουν πιο επιθετική χειραγώγηση κερδών πριν το 2007 αλλά παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο στη χρηματιστηριακή αγορά τους με την έναρξη της κρίσης. Όσον αφορά τις αντιστροφές των προβλέψεων, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια βραχυπρόθεσμη τάση για χρήση της κρίσης της διοίκησης στο ποσό των προβλέψεων η οποία ακολουθείται από αντιστροφή αυτών. Η στρατηγική αυτή της αντιστροφής αναιρεί τη παραποίηση των κερδών. Τέλος, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ιστορία διαχείρισης κερδών, ανεξάρτητα από τα κίνητρα, βοηθά να προβλεφθεί η απόδοση κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Μια πρόσφατη βιβλιογραφική έρευνα των Curcio και Hasan (2015) συνδέει τις ΠΖΔ με τη διαχείριση κερδών καθώς και το signaling και μας δημιουργεί μια εικόνα για τα παραπάνω εν περίοδο κρίσης.

Λαμβάνοντας ένα δείγμα 195 τραπεζών εντός και εκτός της Ευρωζώνης αποδεικνύεται ότι η χειραγώγηση των ΠΖΔ θεωρείται ουσιώδης παράγοντας της διαχείρισης κερδών για τους μεσάζοντες της Ευρωζώνης ενώ τα πιστωτικά ιδρύματα εκτός Ευρωζώνης χρησιμοποιούν τις προβλέψεις για σηματοδότηση της εσωτερικής πληροφόρησης στους εξωτερικούς χρήστες.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι διοικήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο για την ποιότητα των χαρτοφυλακίων των δανείων τους και δεν χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για σκοπούς χειραγώγησης. Ωστόσο, οι τράπεζες εκτός Ευρωζώνης στην κρίση χρησιμοποιούν τις προβλέψεις για εξομάλυνση των κερδών τους παρά για κεφαλαιακή χειραγώγηση ή σηματοδότηση μελλοντικών αποδόσεων.

Η πρόσφατη μελέτη των De Haan και Van Oordt (2016) μελετά 25 ολλανδικές τράπεζες τη περίοδο μετά τη κρίση ως προς το χρόνο αναγνώρισης των ΠΖΔ . Προσφέρει ένα εργαλείο αναγνώρισης της συμπεριφοράς των προβλέψεων. Βασικό συμπέρασμα της είναι ότι υπάρχει καθυστερημένη και μικρότερου μεγέθους αναγνώριση των ΠΖΔ όταν οι τράπεζες αντιμετωπίζουν μια ισχυρή αύξηση του επιπέδου των προβληματικών δανείων.

Σε δεύτερη φάση αποδεικνύεται ότι γίνεται μια σταδιακή προσαρμογή του αποθεματικού προβλέψεων στο στόχο το οποίο φαίνεται να επιτυγχάνεται από μεγαλύτερες προσθήκες στο αποθεματικό και λιγότερες ανατροπές των προβλέψεων όταν οι απώλειες από τα δάνεια δεν υλοποιηθούν τελικώς.

Τελευταίος στόχος της εργασίας ήταν να αποδείξει διαφορές στη συμπεριφορά των προβλέψεων μεταξύ μεμονωμένων τραπεζών όπου αποδείχθηκε ότι βραχυπρόθεσμα δεν συγχρονίζονται με τους στόχους. Οι μικρές αυξήσεις στο αποθεματικό προβλέψεων οδηγούν σε καθυστερήσεις στην παρέμβαση των αρχών.

Τέλος, στην τέταρτη ενότητα εξετάζεται η αντιστροφή των προβλέψεων όπου η βασική βιβλιογραφία που έχει ασχοληθεί με τις τράπεζες και τις προβλέψεις για ζημίες δανείων δεν έχει εμβαθύνει σε μεγάλο βαθμό. Γίνεται μια επισκόπηση των εργασιών των Allen, Larson και Sloan (2013) και των Dechow, Hutton, Kim και Sloan (2012). Οι δυο εργασίες μας βοήθησαν στην κατανόηση του όρου και της σπουδαιότητας της αντιστροφής των προβλέψεων που έχουν σχηματιστεί από τη κρίση των διοικήσεων. Επιπρόσθετα, αντλήθηκαν πληροφορίες και η μεθοδολογία από την εργασία των Cohen, Cornett, Marcus & Tehranian (2014) η οποία παρουσιάστηκε στην ενότητα 3 στο κεφάλαιο 2.3.

Με την μελέτη των Allen, Larson και Sloan (2013) αντιλαμβανόμαστε τη σημαντικότητα της αντιστροφής των προβλέψεων που δημιουργούνται με γνώμονα τη κρίση της διοίκησης. Η μελέτη τους εστιάζει στην αντιστροφή των δεδουλευμένων, στα κέρδη και τις αποδόσεις των μετοχών. Τρία στοιχεία που το ένα επηρεάζει το άλλο. Τα δεδουλευμένα στοιχεία μιας κατάστασης οικονομικής θέσης προβλέπουν τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη ή ζημίες και κατά το χρόνο πραγματοποίησης της προβλεπόμενης απόδοσης πρέπει να αντιστρέφονται για να μην επηρεάζουν πια. Ωστόσο, ακραία ποσά επί των δεδουλευμένων οδηγούν σε ακραίες μελλοντικές αντιστροφές με σημαντική επίδραση των μελλοντικών κερδών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά τις ακραίες τιμές των δεδουλευμένων δείχνουν μια σημαντική ποσότητα σφάλματος εκτίμησης το οποίο έχει επιπτώσεις στα μελλοντικά δεδουλευμένα, στα κέρδη και στις αποδόσεις των μετοχών. Με το τελευταίο εξηγείται και η χαμηλή εμμονή του δεδουλευμένου επί των κερδών και η προβλεψιμότητα των αποδόσεων των μετοχών βασιζόμενη στις ακραίες τιμές των accruals. Τα «κακά» δεδουλευμένα με σφάλμα εκτίμησης αντιστρέφονται και επηρεάζουν τα κέρδη. Οι προβλέψιμες αλλαγές των κερδών και οι αποδόσεις των μετοχών μετά από ακραία δεδουλευμένα προκύπτουν από προβλέψιμες αντιστροφές του σφάλματος εκτίμησης των ακραίων δεδουλευμένων.

Επί του ζητήματος αντιστροφής προβλέψεων τοποθετήθηκαν σε πρόσφατη έρευνα τους οι Dechow, Hutton, Kim και Sloan (2012). Η έρευνα τους ασχολήθηκε με τη διαχείριση κερδών μέσω δεδουλευμένων με στόχο να προσεγγίσει το συγκεκριμένο θέμα με καινοτόμο τρόπο. Κατά κύριο λόγο, βασίστηκαν σε ένα δεδομένο όπου οι προηγούμενες εργασίες μέχρι τώρα αγνοούσαν.

Πιο συγκεκριμένα, εντάσσουν στην έρευνα τους την αντιστροφή των προβλέψεων για προβλέψεις δανείων που οφείλονται στη κρίση των διοικήσεων. Υποθέτουν πως αν οι ερευνητές γνωρίζουν εκ των υστέρων το χρονικό σημείο αντιστροφής και ενσωματώσουν το παράγοντα αυτό για τον εντοπισμό της διαχείρισης κερδών οδηγούνται σε ενίσχυση της ισχύς των αποτελεσμάτων του υποδείγματος πάνω από 40%.

Στην έρευνα τους υποστηρίζουν, αρχικά, ότι η άσκηση κριτικής επί των δεδουλευμένων έχει ως σκοπό τη μετατόπιση των κερδών. Ουσιαστικά, δημιουργούνται παραποιήσεις επί των δεδουλευμένων, βάσει συμφερόντων των διοικήσεων, την μια χρονιά για να αναστραφούν κάποια άλλη που θα έχει διαπιστωθεί πλέον και βάσει ταμειακών ροών η μη χρησιμότητα αυτού. Επιπρόσθετα, θεωρούν πως τα discretionary accrual πρέπει να αντιστρέφονται ενώ τα non-discretionary θα πρέπει να παραμένουν. Σημαντικό σημείο της έρευνας τους ως προς την εκτέλεση της είναι οι βασικές υποθέσεις που έπρεπε να ληφθούν. Όπως αποτελεσματική μέτρηση του accrual, ορθή αναγνώριση της περιόδου αντιστροφής και η περίοδος διαχείρισης κερδών και αντιστροφής όπου είναι αλληλοαποκλειόμενες.

Ακολουθεί συνοπτικός πίνακας των εργασιών με αναφορά στο σκοπό και στα ευρήματα τους.

Πίνακας 1: Μελέτες που ερεύνησαν τη σχέση μεταξύ διαχείρισης κερδών και προβλέψεων για ζημίες δανείων

Συγγραφείς	Βασικό Ερώτημα	Ευρήματα
1^η ενότητα: Εύρεση συσχέτισης διαχείρισης κερδών και προβλέψεων για ζημίες δανείων		
Kanagaretnam, Lobo & Yang(2004)	Χρησιμοποιούνται οι ΠΖΔ για signaling και income smoothing?	Μέσω των ΠΖΔ οδηγούνται τόσο σε signaling όσο και income smoothing. Όμως όσο αυξάνεται το ένα μειώνεται η εμφάνιση του άλλου
Kanagaretnam, Lobo & Yang(2005)	Υπερεκτιμούνται οι ΠΖΔ για signaling?	Αποδεικνύεται υπερεκτίμηση των ΠΖΔ για signaling. Συμπεραίνεται αυξημένη ασύμμετρη πληροφόρηση.
Kanagaretnam, Lobo & Mathieu (2003)	Πως η τρέχουσα και μελλοντική απόδοση επηρεάζει τη χειραγώγηση των ΠΖΔ?	Εντοπισμός διαχείρισης κερδών μέσω προβλέψεων από τις τράπεζες με καλή (κακή) τρέχουσα απόδοση και κακή (καλή) αναμενόμενη μελλοντική απόδοση.
Laeven & Majnoni (2003)	Ποιός ο χρόνος αναγνώρισης των ΠΖΔ?	Αναβολή αναγνώρισης προβλέψεων για ζημίες δανείων στις ευνοϊκές φάσεις του κύκλου μέχρι η αρνητική φάση να ξεκινήσει.
Perez, Salas-Fumas & Saurina (2008)	Οδηγούνται οι Ισπανικές Τράπεζες σε διαχείριση κερδών και κεφαλαίου με την εισαγωγή τη Βασιλείας II και των ΔΛΠ?	Εξομάλυνση των κερδών μέσω των ΠΖΔ αλλά όχι χειραγώγηση κεφαλαίου. Επιβεβαίωση προ κυκλικής συμπεριφοράς των ΠΖΔ.
Anandarajan, Hasan & McCarthy (2007)	Σε τι βαθμό οι Αυστραλιανές τράπεζες χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για διαχείριση κεφαλαίου, κερδών και signaling?	Χρησιμοποιούνται οι ΠΖΔ για διαχείριση κερδών. Οι εισηγμένες φαίνονται πιο επιρρεπείς, αναγνωρίζοντας περισσότερες προβλέψεις.
Fonseca & Gonzalez (2008)	Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν την τάση για income smoothing διαχειρίζοντας τις ΠΖΔ?	Παράγοντες που μειώνουν την τάση : προστασία επενδύτων, γνωστοποιήσεις, κανονιστικό πλαίσιο και εποπτεία. Αύξηση τάσης: χρηματοοικονομική δομή και χρηματοοικονομική ανάπτυξη.
Oosterbosch(2010)	Η υιοθέτηση των ΔΛΠ επηρέασε τη τάση για income smoothing μέσω της χειραγώγησης των ΠΖΔ?	Μείωση βαθμού χειραγώγησης με την υιοθέτηση των ΔΛΠ.
2^η ενότητα: Μη εύρεση συσχέτισης μεταξύ διαχείρισης κερδών και προβλέψεων για ζημίες δανείων		
Ahmed, Takeda & Shawn(1999)	Χρησιμοποιούν οι τράπεζες ΠΖΔ για διαχείριση κερδών μετά την αλλαγή	Δεν βρέθηκε κάποια απόδειξη ότι οι ΠΖΔ χρησιμοποιούνται ως εργαλείο διαχείρισης κερδών μετά το 1990.

	του 1990 στο ρυθμιστικό πλαίσιο των τραπεζών?	
Beatty, Chamberlain και Magliolo (1995)	Πως οι τράπεζες αλλάζουν το χρονοδιάγραμμα και το μέγεθος των συναλλαγών και των δεδουλευμένων για να επιτύχουν διαχείριση κερδών?	Δεν αποδεικνύεται καμία σχέση μεταξύ των ΠΖΔ και της διαχείρισης κερδών από τις τράπεζες του δείγματος.
<u>3η ενότητα: Σύνδεση διαχείρισης κερδών, προβλέψεων για ζημίες δανείων και χρηματοπιστωτική κρίση</u>		
Cohen, Cornett, Marcus & Tehranian (2014)	Συνδέεται η χειραγώγηση κερδών με την εμφάνιση χρηματοπιστωτικού κινδύνου?	Επιθετική χειραγώγηση κερδών πριν το 2007, υψηλό κίνδυνο στη χρηματιστηριακή αγορά με την έναρξη της κρίσης.
Curcio & Hasan (2015)	Χρησιμοποιούν οι τράπεζες ΠΖΔ για διαχείριση κερδών και signaling σε περίοδο κρίσης?	Σε περιόδους κρίσης, ενδιαφέρον από πλευρά τραπεζών για τη ποιότητα του χαρτοφυλακίου του και μη χρήση των ΠΖΔ για σκοπούς χειραγώγησης.
De Haan και Van Oordt (2016)	Ποιός είναι ο χρόνος αναγνώρισης των ΠΖΔ ?	Καθυστερημένη και μικρού μεγέθους αναγνώριση των ΠΖΔ όταν οι τράπεζες αντιμετωπίζουν ισχυρή αύξηση του επιπέδου προβληματικών δανείων.
<u>4η ενότητα: Αντιστροφή προβλέψεων για ζημίες δανείων</u>		
Allen, Larson και Sloan (2013)	Ακραία ποσά επί των δεδουλευμένων οδηγούν σε ακραίες μελλοντικές αντιστροφές με σημαντική επίδραση των μελλοντικών κερδών?	Αποδεικνύεται μια σημαντική ποσότητα σφάλματος εκτίμησης το οποίο έχει επιπτώσεις στα μελλοντικά δεδουλευμένα, στα κέρδη και στις αποδόσεις των μετοχών
Dechow, Hutton, Kim και Sloan (2012)	Η ενσωμάτωση της αντιστροφής προβλέψεων που οφείλονται στη κρίση των διοικήσεων θα ωφελήσει στον εντοπισμό διαχείρισης κερδών?	Ενίσχυση δύναμης του μοντέλου και συνεπώς και του αποτελέσματος κατά 40%.
Cohen, Cornett, Marcus & Tehranian (2014)	Με τη πάροδο του χρόνου, αντιστρέφονται οι προβλέψεις για ζημίες δανείων που αφορούν «διοικητική προαίρεση» ώστε να συμβαδίσουν με τις πραγματικές ζημίες ?	Η βραχυπρόθεσμη τάση για χρήση της κρίσης της διοίκησης στο ποσό των προβλέψεων, ακολουθείται από αντιστροφή αυτών. Η στρατηγική αυτή της αντιστροφής αναιρεί τη παραποίηση των κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Για την οργάνωση της παρούσας εργασίας και την επίτευξη των στόχων όπως αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο Ι, στο κεφάλαιο ΙΙΙ θα ορίσουμε τη μεθοδολογία και, πιο συγκεκριμένα, τις υποθέσεις που θα ελέγξουμε, το δείγμα που θα χρησιμοποιήσουμε, και το μοντέλο στο οποίο θα βασιστούμε.

3.1 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Με λέξεις κλειδιά τη *Διαχείριση Κερδών, Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων, Χρηματοπιστωτική Κρίση, Υφεση και Αντιστροφή Προβλέψεων* θα ορίσουμε τις υποθέσεις μας.

Οι διοικήσεις των τραπεζών οδηγούνται σε διαχείριση των κερδών βάσει διαφορετικών κινήτρων και κάθε φορά επιθυμούν να πετύχουν κάτι διαφορετικό ανάλογα με τα συμφέροντα τους. Οι προβλέψεις για ζημίες δανείων θεωρείται το εργαλείο για την επίτευξη διαχείρισης κερδών. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.1, οι στόχοι δια μέσου της χειραγώγησης είναι το income smoothing, big bath accounting ή προκυκλική αναγνώριση. Σύμφωνα με τους Kanagaretnam, Lobo και Yang(2004), η αναγνώριση προβλέψεων βάσει της κρίσης των διοικήσεων οδηγεί σε income smoothing. Οι Perez, Salas-Fumas και Saurina (2008) υποστηρίζουν την προκυκλική συμπεριφορά των τραπεζών.

Με τον έλεγχο της πρώτης υποθέσεως θέλουμε να αποδείξουμε εάν υφίσταται Διαχείριση Κερδών μέσω ΠΖΔ για την περίοδο που εξετάζεται το δείγμα μας. Αναμένουμε ότι θα υφίσταται διαχείριση κερδών με τη χρησιμοποίηση των ΠΖΔ, δηλαδή, θα υπάρχει σχέση μεταξύ των προβλέψεων και των κερδών. Παράλληλα, θα εντοπίσουμε με ποιόν τρόπο επιλέγεται να εφαρμοστεί η διαχείριση κερδών σύμφωνα με αυτά που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Η πρώτη μας υπόθεση είναι η εξής:

H₁: Οι τράπεζες οδηγούνται σε διαχείριση κερδών με τη χρησιμοποίηση του δεδουλευμένου «Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων».

Εάν η διοίκηση στοχεύει σε income smoothing με την αύξηση (μείωση) των κερδών θα αυξάνει (μειώνει) τις προβλέψεις για ζημιές δανείων. Από την άλλη πλευρά, με την εφαρμογή «big bath accounting» κατά την εμφάνιση χαμηλών αποτελεσμάτων, θα οδηγείται σε αύξηση των προβλέψεων. Στην περίπτωση προκυκλικής συμπεριφοράς, θα εμφανίζεται μείωση των προβλέψεων στην κατάσταση οικονομικής επίδοσης για τις καλές εποχές και η αντίθετη κατάσταση στις κακές εποχές.

Εν συνεχεία, η παρούσα μελέτη επιζητά μια σύνδεση της διαχείρισης κερδών μέσω ΠΖΔ και της ύφεσης που δημιουργήθηκε στις Ευρωπαϊκές χώρες με την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Σε μια περίοδο ανάπτυξης και σταθερότητας στην οικονομία, οι διοικήσεις των τραπεζών θα περιμένουμε να χειραγωγούν τα κέρδη προς όφελος τους, αυξάνοντας ή μειώνοντας τις προβλέψεις πέραν του προβλεπόμενου ποσού εφόσον αντιλαμβάνονται ότι η αγορά φαίνεται σταθερή και με ενδείξεις ανάπτυξης. Στις περιόδους ύφεσης, αναμένουμε η τάση για διαχείριση κερδών να υποχωρεί καθώς πρώτο μέλημα των διοικήσεων των τραπεζών είναι η αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων της κρίσης. Σύμφωνα με τους Curcio και Hasan (2015) κατά τη διάρκεια της κρίσης καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι διοικήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο για την ποιότητα των χαρτοφυλακίων των δανείων τους και δεν χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για σκοπούς χειραγώγησης. Επιπλέον, αναμένουμε μείωση καθώς το εποπτικό στοιχείο ενισχύεται για την αντιμετώπιση της κρίσης. Σύμφωνα με τον Fonseca και Gonzalez (2008) η εποπτεία αποτελεί παράγοντα περιορισμού της διαχείρισης κερδών.

Η δεύτερη μας υπόθεση είναι η εξής:

H₂: Σε περιόδους ύφεσης οι προβλέψεις για ζημιές δανείων δεν χρησιμοποιούνται για διαχείριση κερδών.

Επιπρόσθετα, χρήζει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος η επέκταση του θέματος ως προς την τάση των τραπεζών να αντιστρέφουν τις προβλέψεις που έχουν αναγνωρίσει καθώς πρέπει να συμβαδίζουν με τις πραγματικές ζημιές από δάνεια. Οι Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014) εξέτασαν το συγκεκριμένο θέμα για την περίοδο πριν την έκρηξη της κρίσης, δηλαδή την περίοδο 1997-2006 καθώς θεώρησαν ότι οι ακραίες εξελίξεις αυτής θα διαταράζουν τις πολιτικές αναγνώρισης προβλέψεων των τραπεζών. Ωστόσο, εμείς στην παρούσα εργασία, βασιζόμενοι στη ιδέα των ανωτέρω, θα

εξετάσουμε και τη περίοδο της κρίσης για να δούμε την αντίδραση των προβλέψεων τόσο σε περιόδους ύφεσης όσο και μη.

Η τρίτη μας υπόθεση είναι η εξής:

H₃: Η τάση αντιστροφής προβλέψεων για ζημίες δανείων αναστέλλεται σε περιόδους έκβασης μιας κρίσης.

3.2 ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα που εξετάζεται αποτελείται από εισηγμένες τράπεζες, κρατικές και ιδιωτικές, που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία, Ιταλία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρο και Ηνωμένο Βασίλειο για την περίοδο 2005-2015. Συμπεριλάβαμε στο δείγμα μας όλα τα τραπεζικά ιδρύματα δημοσίου ενδιαφέροντος των ως άνω χωρών καθώς θεωρούμε ότι λόγω της φύσης του οργανισμού, κάθε ίδρυμα έχει ένα εξίσου σημαντικό βαθμό συμμετοχής στη σταθερότητα της οικονομίας της κάθε χώρας. Οι χώρες της νότιας Ευρώπης μαζί με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, έγιναν οι χώρες επίκεντρο κατά τη διάρκεια της κρίσης στην Ευρώπη. Η κάθε μια για το δικό της λόγο πλήττεται από την εμφάνιση της ευρωπαϊκής κρίσης, συνεπώς, η μελέτη των τραπεζών για διαχείριση κερδών θα μας δώσει κάποιες ενδείξεις για την συμπεριφορά τους. Η Ιρλανδία εξαιρέθηκε από την έρευνα καθώς δεν μπόρεσαν να αντληθούν τα απαραίτητα οικονομικά δεδομένα των τραπεζών της.

Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων «Datastream», σε ετήσια βάση, για την περίοδο 2005 - 2015. Η ανάλυση περιλαμβάνει 51 τράπεζες με σύνολο 594 ετήσιων παρατηρήσεων. Από το σύνολο αυτών, αφαιρέθηκαν οι παρατηρήσεις που δεν μπόρεσαν να ανευρεθούν από τη βάση δεδομένων και για τη μη αλλοίωση του υποδείγματος δεν λήφθηκαν υπόψη τα δεδομένα της αντίστοιχης χρονιάς, καταλήγοντας σε 369 ετήσιες παρατηρήσεις. Επίσης, χρήσιμα μακροοικονομικά στοιχεία των χωρών που χρησιμοποιήθηκαν στην μελέτη μας αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της World Bank.

3.3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Το μοντέλο το οποίο θα χρησιμοποιήσουμε για την εξέταση των υποθέσεων μας βασίζεται στο αυτό των Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004), από τη μελέτη τους

“Joint Tests of Signaling and Income Smoothing through Bank Loan Loss Provisions.”. Το ως άνω μοντέλο διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα τόσο ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν την εξαρτημένη μας μεταβλητή αλλά και στο ότι πραγματοποιεί σε ένα μόνο στάδιο τον έλεγχο της υπόθεσης μας ως προς τη διαπίστωση πιθανού earnings management. Σε ένα μεγάλο ποσοστό τα υπόλοιπα μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί για τη χειραγώγηση των κερδών μέσω προβλέψεων αναλύουν τα δεδομένα τους σε δυο στάδια, στο πρώτο στάδιο εντοπίζουν το non-discretionary ποσό των προβλέψεων και στο δεύτερο στάδιο θεωρούν τα κατάλοιπα του πρώτου σταδίου ως discretionary ποσό των προβλέψεων και το χρησιμοποιούν ως εξαρτημένη μεταβλητή.

Στην παρούσα μελέτη, θα γίνει χρήση των παραγόντων της έρευνας των Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004) ακολουθώντας όμως μια διαφορετική προσέγγιση όπου καλύπτει τις ανάγκες εξέτασης των υποθέσεων μας. Το μοντέλο μας θα αναλυθεί με τη μέθοδο της ανάλυσης της διακύμανσης (ANalysis Of VAriance-ANOVA) όπου εξυπηρετεί το σκοπό ελέγχου δύο ή περισσότερων ανεξάρτητων μεταβλητών, οι οποίες στην ορολογία της ανάλυσης διακύμανσης ονομάζονται παράγοντες (factors) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε με ανεξάρτητα δείγματα είτε με εξαρτημένα δείγματα. Επιπρόσθετα, για τον έλεγχο των υποθέσεων μας- όπως αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα- θα γίνει η απαραίτητη παλινδρόμηση με τη βοήθεια του εργαλείου «Ανάλυση Δεδομένων- Παλινδρόμηση» του πακέτου Microsoft Excel. Επιπροσθέτως, θα χρησιμοποιηθούν μέτρα της περιγραφικής στατιστικής για την «επιφανειακή» περιγραφή των δεδομένων.

Το μοντέλο το οποίο θα αναλύσουμε για να εντοπίσουμε τη διαχείριση κερδών μέσω προβλέψεων και να στηρίξουμε τις υποθέσεις μας είναι το εξής:

$$\begin{aligned}
 \text{ΠΖΔ}_{\text{kt}} = & \alpha_0 + \alpha_1 \text{ΚΠΦΠ}_{\text{kt}} + \alpha_2 \text{ΜΣΔ}_{\text{kt}} + \alpha_3 \text{ΑΑΠΖΔ}_{\text{kt-1}} + \alpha_4 \text{ΜΕΔΑ}_{\text{kt-1}} + \alpha_5 \text{ΜΜΕΔ}_{\text{kt}} + \\
 & \alpha_6 \text{ΜΑΕΠ} + \alpha_7 (\text{dummy [ΥΦΕΣΗ]} * \text{ΚΠΦΠ}_{\text{kt}}) + \alpha_8 (\text{ΚΠΦΠ}_{\text{kt}} * \text{dummy} \\
 & \text{[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]}) + \varepsilon_{it}
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

όπου,

ΠΖΔ_{kt} = Προβλέψεις για Ζημία Δανείων,

ΚΠΦΠ_{kt} = Κέρδη Προ Φόρων και Προβλέψεων,

$M\Delta_{Kt}$ = Μεταβολή Συνόλου Δανείων,

$AA\text{Π}\Delta_{kt-1}$ = Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων για Ζημιά Δανείων,

$ME\Delta A_{kt-1}$ = Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής, και

$MME\Delta Kt$ = Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων

$MAE\Pi$ = Ετήσια Μεταβολή Ακαθάριστου Εγγώριου Προϊόντος

Dummy [ΥΦΕΣΗ] = ψευδομεταβλητή που παίρνει τη τιμή μηδέν (0) για χρονική περίοδο μη ύφεσης έως τη τιμή ένα (1) για περιόδους πλήρους ύφεσης. Η τιμή ένα (1) υφίσταται όταν μια χώρα έχει υποστεί ύφεση και τα τέσσερα τρίμηνα.

Dummy [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ] = ψευδομεταβλητή που παίρνει τη τιμή 0 (μηδέν) αν η μεταβολή των κερδών είναι θετική και τη τιμή 1 (ένα) αν υπάρχει μείωση αποτελεσμάτων (κέρδη ή ζημιά)

ε_{it} = κατάλοιπα

(οι μεταβλητές είναι αποπληθωρισμένες με το σύνολο των δανείων περιόδου αρχής για την αποφυγή της ετεροσκεδαστικότητας)

Το ως άνω μοντέλο θα προσαρμοστεί αναλόγως για να μας δώσει απαντήσεις στις υποθέσεις που διατυπώθηκαν στην ενότητα 3.1. Για να ελέγξουμε τις υποθέσεις, θα πρέπει να διαπιστώσουμε κάποιες σχέσεις μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής και των παραγόντων της. Θα διενεργήσουμε τρεις διαφορετικές παλινδρομήσεις για να ικανοποιήσουμε τις υποθέσεις μας.

Βασιζόμενοι πάνω στη βιβλιογραφία που έχει χρησιμοποιηθεί για τη παρούσα εργασία, θα εξηγήσουμε τι αποτελέσματα αναμένουμε από κάθε μεταβλητή. Το ποσό αναγνώρισης των προβλέψεων στη κατάσταση οικονομικής επίδοσης θα μπορούσε να διαχωριστεί σε αυτό που πρέπει να αναγνωριστεί και στο επιπρόσθετο ποσό το οποίο καθορίζεται από την κρίση της εκάστοτε διοίκησης το οποίο μπορεί να οδηγήσει στη διαχείριση κερδών.

Ετησίως οι προβλέψεις για ζημίες δανείων πρέπει να σχηματίζονται με βάση κάποια κριτήρια ώστε να αντικατοπτρίζουν πλήρως πιθανές μελλοντικές απώλειες από μη εξυπηρετούμενα δάνεια και ενήμερα δάνεια με αβέβαιες μελλοντικές πληρωμές. Οι μεταβλητές Μεταβολή Συνόλου Δανείων, Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων Κάλυψης Πιστωτικού Κινδύνου, Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής και Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων αποτελούν κύριους παράγοντες ως προς το σχηματισμό μιας ετήσιας πρόβλεψης.

Συνεπώς, οι παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν το non-discretionary ποσό των προβλέψεων είναι η «Μεταβολή Συνόλου Δανείων», «Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων Ζημιών από Δάνεια», «Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής» και η «Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων». Σύμφωνα με το Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004), οι ανωτέρω παράγοντες, με εξαίρεση το απόθεμα αρχής των προβλέψεων, αναμένουμε να έχουμε θετική συσχέτιση ενώ αντιθέτως το απόθεμα αρχής των προβλέψεων να εμφανίζει μια αρνητική σχέση. Σύμφωνα με τους Curcio και Hasan (2015), τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θεωρούνται το βασικό τμήμα των προβλέψεων και κάθε μεταβολή τους σχετίζεται θετικά με τις προβλέψεις.

Ο παράγοντας κλειδί ως προς τον εντοπισμό διαχείρισης κερδών, δηλαδή τη χρήση διοικητικής κρίσης επί των προβλέψεων, είναι τα Κέρδη προ Φόρων και Προβλέψεων. Μελετώντας τη βιβλιογραφία στο βάθος του χρόνου, από τη μελέτη των Ahmed, Takeda και Shawn (1999), Kanagaretnam, Lobo και Yang (2004), Anandarajan, Hasan και McCarthy (2007) και Fonseca και Gonzalez (2008) χρησιμοποιούν τα κέρδη για να εντοπίσουν τη περίπτωση income smoothing. Για να αποδειχθεί η διαχείριση κερδών, συγκεκριμένα income smoothing, μέσω προβλέψεων θα πρέπει ο συντελεστής των κερδών να είναι θετικός, δίνοντας την ένδειξη ότι χαμηλά (υψηλά) κέρδη τείνουν να μειώνουν (αυξάνουν) τις προβλέψεις για να εξομαλύνουν τις διακυμάνσεις των κερδών. Ο Ahmed, Takeda και Shawn (1999) και Anandarajan, Hasan και McCarthy (2007) υποστηρίζουν επί της θετικής σχέσης μεταξύ κερδών και προβλέψεων λόγω της μη ύπαρξης κόστους σε περίπτωση εντοπισμού διαχείρισης κερδών καθώς παρέχει κίνητρο για χρήση προβλέψεων για αύξηση των κερδών. Σε περίπτωση μη χειραγώγησης του εισοδήματος δεν θα υφίσταται σχέση εξάρτησης μεταξύ των προβλέψεων για ζημίες δανείων και κερδών προ φόρων και προβλέψεων (ΚΠΦΠit).

Κατά την πρώτη παλινδρόμηση, θα εξετάσουμε την *υπόθεση H₁* σχετικά με το εάν οι τράπεζες διενεργούν διαχείριση κερδών μέσω προβλέψεων για ζημίες δανείων.

Το μοντέλο θα προσαρμοστεί ως εξής:

$$ΠΖΔ_{κt} = \alpha_0 + \alpha_1 ΚΠΦΠ_{κt} + \alpha_2 ΑΑΠΖΔ_{κt-1} + \alpha_3 ΜΕΔ_{κt-1} + \alpha_4 ΜΜΕΔ_{κt} + \alpha_5 ΜΑΕΠ + \varepsilon_{it} \quad [2]$$

Για την επαλήθευση της πρώτης υποθέσεως θα πρέπει η εξαρτημένη μεταβλητή των προβλέψεων ΠΖΔ_{κt} και ο παράγοντας ΚΠΦΠ_{it} να συσχετίζονται είτε θετικά είτε αρνητικά. Εάν τα κέρδη προ φόρων και προβλέψεων διαπιστωθεί ότι αυξάνουν (μειώνουν) τις προβλέψεις ενώ αυξάνονται (μειώνονται), θα έχουμε την ένδειξη ότι διενεργείται διαχείριση κερδών με τη μορφή income smoothing. Στην περίπτωση, όμως, όπου η σχέση τους είναι αρνητική, μια αύξηση (μείωση) των κερδών προ φόρων και προβλέψεων επιφέρει μείωση (αύξηση) των προβλέψεων. Το αποτέλεσμα αυτού θα σημαίνει ότι αντιμετωπίζουμε μια προκυκλική συμπεριφορά και στην περίπτωση μείωσης κερδών-αύξησης προβλέψεων ότι έχουμε εφαρμογή της μορφής big bath accounting.

Για τη απόδειξη ύπαρξης προκυκλικής συμπεριφοράς εντάσσουμε στο μοντέλο μας την Ετήσια Ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΜΑΕΠ) από το οποίο αναμένουμε μια αρνητική σχέση με τις προβλέψεις καθώς οι τράπεζες αναμένεται να αναβάλουν την αναγνώριση αυτών στα αποτελέσματα τους για την εμφάνιση υψηλών εισοδημάτων ή το αντίθετο. Την άποψη αυτή υποστηρίζουν ο Laeven και Marjoni (2003). Συνοπτικά, εάν οι τράπεζες διαχειρίζονται τα κέρδη τους εμφανίζοντας προκυκλική συμπεριφορά, στις περιόδους οικονομικής ανάπτυξης, θα μειώνουν την αναγνώριση των προβλέψεων για ζημίες από δάνεια για να συνεχίσουν να φαίνονται υγιείς και κερδοφόρες.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, η ύπαρξη της μορφής big bath accounting έχει επιβεβαιωθεί και από τους Fiechter και Meyer (2010) οι οποίοι εξετάζοντας κατά πόσο η άσκηση διοικητικής προαίρεσης σε ποσά εύλογης αξίας χρησιμοποιείται για την επίτευξη της μορφής διαχείρισης κερδών, big bath accounting. Αφού εξέτασαν ένα δείγμα 552 Αμερικάνικων τραπεζών, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες με «φτωχές» αποδόσεις παρουσιάζουν στις οικονομικές τους καταστάσεις σημαντικά υψηλότερες απώλειες, μη πραγματοποιημένες.

Για την ενίσχυση του αποτελέσματος σε περίπτωση εύρεσης αρνητικής σχέσης μεταξύ προβλέψεων και κερδών, επεκτείνουμε το μοντέλο, προσθέτοντας τη ψευδομεταβλητή Dummy [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ] όπου παίρνει τιμή 0 (μηδέν) σε περίπτωση θετικής μεταβολής κερδών ή 1 (ένα) σε κάποια αρνητική μεταβολή. Στόχος αυτού του παράγοντα είναι να εντοπίσουμε την εμφάνιση «Big Bath Accounting» κατά την αρνητική πορεία των κερδών. Ως εκ τούτου, για τη διαπίστωση μιας μορφής «Big Bath Accounting» θα αναμέναμε μια αρνητική σχέση μεταξύ των προβλέψεων και των ΚΠΦΠ_{κt} * Dummy [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ].

Συνεπώς, έχουμε το παρακάτω μοντέλο:

$$\begin{aligned} \Pi\Delta_{κt} = & \alpha_0 + \alpha_1 \text{ΚΠΦΠ}_{κt} + \alpha_2 \text{ΑΠ}\Delta_{κt-1} + \alpha_3 \text{ΜΕ}\Delta_{κt-1} + \alpha_4 \text{ΜΜΕ}\Delta_{κt} + \\ & \alpha_5 \text{ΜΑΕΠ} + \alpha_6 (\text{ΚΠΦΠ}_{κt} * \text{Dummy [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]}) + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad [3]$$

Το επόμενο επίπεδο προσαρμογής του υποδείγματος βασίζεται στη *υπόθεση H₂* μέσω της οποίας προσδωκάται να αποδειχθεί ότι σε περιόδους ύφεσης οι προβλέψεις για ζημίες δανείων δεν χρησιμοποιούνται για διαχείριση κερδών. Θα προσθέσουμε στο μοντέλο μας μια ψευδομεταβλητή dummy[ΥΦΕΣΗ] η οποία θα παίρνει τη τιμή 0 (μηδέν) σε περιόδους μη ύφεσης έως τη τιμή 1 (ένα) σε περιόδους πλήρους ύφεσης, τέσσερα τρίμηνα, καθώς και το συνδυασμό dummy[ΥΦΕΣΗ] * ΚΠΦΠ_{κt} μέσω της οποίας θα εξετάσουμε κατά πόσο οι χώρες με ύφεση δεσμεύονται σε διαχείριση κερδών. Τράπεζες που διαχειρίζονται τα κέρδη τους επιθετικά, αναμένεται σε περιόδους ύφεσης να αναγκαστούν να ενδιαφερθούν περισσότερο για τη ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων τους και συνεπώς να αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν τις προβλέψεις για χειραγώγηση κερδών (Curcio και Hasan, 2015). Συνεπώς, αναμένεται να μην βρεθεί κάποια σχέση μεταξύ αυτού του παράγοντα και των προβλέψεων. Σε περίπτωση που εντοπιστεί κάποια στατιστικά σημαντική σχέση θα μας κάνει να απορρίψουμε την υπόθεση μας .

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα έτη ύφεσης υπολογίζονται για την περίοδο 2005-2015 ανά χώρα και δεν λήφθηκε υπόψη ως σημείο αναφοράς η χρηματοπιστωτική κρίση του 2009 η οποία σίγουρα δημιούργησε υφέσεις σε κάποιες χώρες. Για παράδειγμα, μπορεί κάποιες χώρες να είχαν εμφανίσει ύφεση πριν το 2009 που να μην είχε άμεση σχέση με τη έκρηξη της κρίσης του 2009 ή να ήταν η «αρχή ενός μεγάλου κακού». Επιπρόσθετα, υπάρχουν οι χώρες όπου επηρεάστηκαν από την κρίση και είτε

εμφάνισαν παρατεταμένη ύφεση είτε την ξεπέρασαν άμεσα και προχώρησαν σε ρυθμούς ανάπτυξης.

Οπότε:

$$\begin{aligned} \text{ΠΖΔ}_{\text{Κt}} = & \alpha_0 + \alpha_1 \text{ΚΠΦΠ}_{\text{it}} + \alpha_2 \text{ΜΣΔ}_{\text{Κt}} + \alpha_3 \text{ΑΠΠΚ}_{\text{Κt-1}} + \alpha_4 \text{ΜΕΔ}_{\text{Κt-1}} + \alpha_5 \text{ΜΜΕΔ}_{\text{Κt}} + \\ & \alpha_6 \text{ΜΑΕΠ} + \alpha_7 (\text{dummy [ΥΦΕΣΗ]} * \text{ΚΠΦΠ}_{\text{it}}) + \alpha_8 (\text{ΚΠΦΠ}_{\text{Κt}} * \text{dummy} \\ & \text{[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]}) + \varepsilon_{\text{it}} \end{aligned} \quad [4]$$

Στην συνέχεια για την ικανοποίηση της *υπόθεσης H₃*, με ένα κατάλληλα προσαρμοσμένο μοντέλο βασισμένο στην ιδέα των Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014), θα εντοπίσουμε τη χρονολογική συσχέτιση των προβλέψεων και, συνεπώς, την πιθανή αντιστροφή αυτών.

Για να αποδείξουμε την τάση αντιστροφής των προβλέψεων, θα χρησιμοποιήσουμε, αρχικά, το παρακάτω μοντέλο (όπως έχει ορισθεί με βάση τους Kanagaretnam, Lobo και Yang, 2004) με σκοπό να υπολογίσουμε τα κατάλοιπα τα οποία αντιπροσωπεύουν το ποσό των προβλέψεων το οποίο δεν υπολογίζεται από τα βασικά χαρακτηριστικά αλλά από την κρίση των διοικήσεων. Θα αφαιρέσουμε από το μοντέλο 2 το παράγοντα κέρδη (ΚΠΦΠ) για να μπορέσουμε να αντλήσουμε τα κατάλοιπα.

Το μοντέλο έχει ως εξής:

$$\text{ΠΖΔ}_{\text{Κt}} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{ΑΠΠΚ}_{\text{Κt-1}} + \alpha_2 \text{ΜΕΔ}_{\text{Κt-1}} + \alpha_3 \text{ΜΜΕΔ}_{\text{Κt}} + \alpha_4 \text{ΜΑΕΠ} + \varepsilon_{\text{it}} \quad [5]$$

Ως εκ τούτου, το επιπρόσθετο αυτό ποσό, ε_{it} , παραποιεί τα αποτελέσματα των κερδών καθώς οι προβλέψεις για ζημίες δανείων εμφανίζονται μειούμενες αυτών. Οπότε με γνώμονα τη τελευταία διαπίστωση ορίζουμε μια νέα μεταβλητή σύμφωνα με τους Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014), τη μεταβλητή «ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ», η οποία ισούται με τα κατάλοιπα που δημιουργεί το μοντέλο 5 με πρόσημο μείον και το συστατικό αυτής, τη μεταβλητή «ΔΚ_ΠΖΔ», η οποία ισούται με τα κατάλοιπα της ως άνω παλινδρόμησης. Στην παρούσα περίπτωση, θεωρούμε ότι μόνο οι προβλέψεις επιδέχονται χειραγωγήσεως.

Σύμφωνα με την έρευνα τους, θα παλινδρομήσουμε τους ως άνω παράγοντες με τις δικές τους παρελθούσες τιμές, για τα τρία προηγούμενα χρόνια. Στόχος είναι να

εντοπιστεί κάποια χρονολογική σχέση. Πιο εμπειριστατωμένα, αν το ποσό των $\Delta K_ΠΖΔ$ για τη χρονιά $t-1$ παρουσιάσει θετική σχέση με το $\Delta K_ΠΖΔ$ της χρονιάς t τότε θεωρείται ένδειξη μη αντιστροφής των προβλέψεων. Αντιθέτως, ένα αρνητικό πρόσημο θεωρείται ένδειξη ότι η τράπεζα έχει τη τάση να αντιστρέφει τα ποσά των προβλέψεων που χρησιμοποιεί για να χειραγωγήσει τα αποτελέσματα της.

Με μια απεικόνιση, οι εξισώσεις θα είναι οι παρακάτω:

$$\Delta K_ΠΖΔ = \epsilon_{it}$$

$$\Delta IAX_ΚΕΡΔΩΝ = - \Delta K_ΠΖΔ \quad \text{ΚΑΙ}$$

$$\Delta IAX_ΚΕΡΔΩΝ_t = \Delta IAX_ΚΕΡΔΩΝ_{t-1} + \Delta IAX_ΚΕΡΔΩΝ_{t-2} + \Delta IAX_ΚΕΡΔΩΝ_{t-3}$$

$$\Delta K_ΠΖΔ_t = \Delta K_ΠΖΔ_{t-1} + \Delta K_ΠΖΔ_{t-2} + \Delta K_ΠΖΔ_{t-3}$$

Κατά την εξέταση της υποθέσεως H_3 , λαμβάνουμε υπόψη μας ότι από χρονολογικής σκοπιάς το δείγμα είναι περιορισμένο και σε μια πιο μακροχρόνια κατάσταση θα έδειχνε πιο ασφαλή αποτελέσματα.

Συγκεντρωτικά μπορούμε να δούμε στον πίνακα που ακολουθεί τη σχέση που αναμένουμε να έχουν η εξαρτημένη και ανεξάρτητες μεταβλητές βάσει των υποθέσεων που έχουμε κάνει.

Πίνακας 2: Σχέση μεταβλητών

Μεταβλητή	Πρόσημο	Προγενέστερη Έρευνα	Τεκμηρίωση
ΚΠΦΠ (Κέρδη προ Φόρων και Προβλέψεων)	+	Kanagaretnam, Lobo & Yang (2004)	Ένδειξη <i>Income Smoothing</i> . Μια αύξηση(μείωση) των κερδών, θα επιφέρει αύξηση (μείωση) των προβλέψεων.
	ή		
	-	Laeven & Majnoni (2003) - Fiechter & Meyer (2010)	Ένδειξη περίπτωσης <i>Big Bath Accounting</i> . Μια αύξηση (μείωση) των κερδών προ φόρων και προβλέψεων, θα φέρει μείωση (αύξηση) των προβλέψεων. Στην περίπτωση, μείωση κερδών και αύξηση προβλέψεων, έχουμε ένδειξη Big Bath.
ΜΣΔ (Μεταβολή Συνόλου Δανείων)	+	Kanagaretnam, Lobo & Yang (2004)	Όσο αυξάνονται τα δάνεια, αυξάνεται η έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο. Αναγκαία η εκτίμηση της φερεγγυότητας των δανειοληπτών για αναγνώριση προβλέψεων.
ΑΑΠΖΔ (Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων)	-	Kanagaretnam, Lobo & Yang (2004)	Υψηλό (Χαμηλό) αποθεματικό προβλέψεων αρχής σημαίνει ότι απαιτείται μικρότερο (μεγαλύτερο) ποσό προβλέψεων στη τρέχουσα περίοδο.
ΜΕΔΑ (Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής)	+	Kanagaretnam, Lobo & Yang (2004)	Όσο αυξάνονται τα «κόκκινα» δάνεια, αυξάνεται η πιθανότητα αθέτησης πληρωμής των δανείων και υπάρχει ανάγκη για αύξηση προβλέψεων.
ΜΜΕΔ (Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων)	+	Kanagaretnam, Lobo & Yang (2004) & Curcio & Hasan (2015)	Κάθε αύξηση (μείωση) των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αυξάνει (μειώνει) τις προβλέψεις.
ΜΑΕΠ	-	Laeven & Majnoni (2003)	Ένδειξη προκυκλικότητας. Όταν το ΑΕΠ αυξάνεται και οι προβλέψεις μειώνονται, οι τράπεζες φαίνεται να

(Ετήσια Μεταβολή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος)			αναβάλλουν την αναγνώριση των προβλέψεων για να φαίνονται υγιείς.
Dummy [ΥΦΕΣΗ] (Ψευδομεταβλητή που παίρνει τιμές από 0 έως 1 με βάση τα τρίμηνα που εμφάνισε ύφεση σε ένα έτος)	-	Δεν υπάρχει σε προηγούμενη έρευνα	Σε περιόδους ύφεσης, αναμένουμε μη χρήση προβλέψεων για διαχείριση κερδών.
Dummy [ΥΦΕΣΗ] * ΚΠΦΠ	Βάσει υποθέσεως δεν αναμένεται κάποια σχέση	Curcio & Hasan (2015)	Αυτή η μεταβλητή μας δείχνει κατά πόσο οι χώρες με ύφεση δεσμεύονται σε διαχείριση κερδών
ΜΚΠΦΠ * Dummy [Μεταβολή Κερδών] (ψευδομεταβλητή που παίρνει τη τιμή μηδέν αν η μεταβολή των κερδών είναι θετική και 1 εάν είναι αρνητική)	-	Δεν υπάρχει σε προηγούμενη έρευνα	Ενισχύεται η ένδειξη για Big Bath Accounting. Ένα αρνητικό πρόσημο μας δείχνει ότι όταν υπάρχει πτώση των κερδών, οι προβλέψεις αυξάνονται. Έτσι σχηματίζεται μια ακόμα πιο αρνητική εικόνα των αποτελεσμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Ο πίνακας 3 παρέχει τη χρήσιμη πληροφόρηση που μπορεί να μας προσφέρει η περιγραφική στατιστική για τους παράγοντες που εξετάζονται για το δείγμα που ορίστηκε. Σύμφωνα με το μέσο όρο των Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων φαίνεται να καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του αποθεματικού προβλέψεων με το υπόλοιπο ποσό του αποθεματικού προβλέψεων να υποθέτουμε ότι οφείλεται στις διαγραφές δανείων. Για τις τελευταίες δεν μπορούμε να διατυπώσουμε άποψη με βεβαιότητα και δεν τις λαμβάνουμε υπόψη στην παρούσα μελέτη, λόγω μη δυνατότητας εύρεσης στοιχείων. Από τα δεδομένα μας επιβεβαιώνεται αυτό που αναφέραμε στην ενότητα 2.2.1 περί σημαντικότητας του μεγέθους των προβλέψεων. Ο μέσος όρος των προβλέψεων για ζημίες δανείων αποτελεί περίπου το 70% του μέσου όρου των κερδών. Στη συνέχεια, διαπιστώνεται από το σύνολο των δανείων και τη μεταβολή αυτών σε

μια διαχειριστική περίοδο ότι ο μέσος όρος των μη εξυπηρετούμενων δανείων φαίνεται να καταλαμβάνει ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των δανείων και οι μεταβολές των δανείων να μην οφείλονται σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Πίνακας 3 : Περιγραφική στατιστική για το δείγμα 51 ευρωπαϊκών τραπεζών για τη περίοδο 2005-2015 – Μέσος όρος	
Μεταβλητές	Μέσος Όρος (Τυπική Απόκλιση)
Προβλέψεις για Ζημίες Δανείων (ΠΖΔ)	0,014 *** (0,014)
Κέρδη προ Φόρων και Προβλέψεων (ΚΠΦΠ)	0,020 *** (0,024)
Μεταβολή Συνόλου Δανείων (ΜΣΔ)	0,067 ** (0,190)
Αποθεματικό Αρχής Προβλέψεων για Ζημίες Δανείων (ΑΑΠΖΔ)	0,040 *** (0,039)
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Αρχής (ΜΕΔ)	0,076 ** (0,116)
Μεταβολή Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΜΕΔ)	0,012 ** (0,085)
Ετήσια Μεταβολή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΜΑΕΠ)	-0,027 (3,158)

Σημείωση: οι ως άνω παράγοντες εμφανίζονται διαιρεμένοι με το σύνολο των δανείων. Στην παρένθεση εμφανίζεται η τυπική απόκλιση αυτών. *** και ** αποδεικνύουν στατιστική σημαντικότητα 1% και 5% αντίστοιχα.

Πριν από τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων χρειάζεται να αναφερθεί η σχέση μεταξύ των μεταβλητών. Η συσχέτιση του Pearson που φαίνεται στον πίνακα 4 μας δείχνει, αρχικά, μια θετική συσχέτιση των προβλέψεων με τα κέρδη το οποίο θεωρείται αναμενόμενο εφόσον οι προβλέψεις είναι ένα έξοδο που συμπεριλαμβάνεται στο σχηματισμό των κερδών. Ωστόσο, το θετικό πρόσημο σημαίνει ότι όσο αυξάνεται το

ένα αυξάνεται και το άλλο, σε ποσοστό υψηλότερο του 50 %. Επιπρόσθετα, οι προβλέψεις για ζημίες δανείων συσχετίζονται σε υψηλό ποσοστό άνω του 70% με το σύνολο των δανείων αλλά και πιο συγκεκριμένα των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Μικρή και αρνητική φαίνεται, τέλος, η συσχέτιση των προβλέψεων με το Ακαθάριστο Εγγώριο Προϊόν. Συνεπώς, οι προβλέψεις σε περιόδους ανάπτυξης εμφανίζονται μειούμενες.

Πίνακας 4: Περιγραφική στατιστική για το δείγμα 51 ευρωπαϊκών τραπεζών για τη περίοδο 2005-2015 – Συσχέτιση Pearson

	ΠΖΔ	ΚΠΦΠ	ΣΔ	ΜΣΔ	ΑΠΖΔ	ΑΑΠΖΔ	ΜΕΔ	ΜΕΔΑ	ΜΜΕΔ	ΜΑΕΠ
ΠΖΔ	1,000									
ΚΠΦΠ	0,585	1,000								
ΣΔ	0,766	0,699	1,000							
ΜΣΔ	0,020	0,273	0,198	1,000						
ΑΠΖΔ	0,712	0,420	0,683	-0,06	1,000					
ΑΑΠΖΔ	0,625	0,416	0,674	-0,12	0,971	1,000				
ΜΕΔ	0,583	0,309	0,552	-0,13	0,911	0,888	1,000			
ΜΕΔΑ	0,559	0,297	0,541	-0,16	0,906	0,908	0,954	1,000		
ΜΜΕΔ	0,204	0,105	0,158	0,069	0,219	0,136	0,364	0,070	1,000	
ΜΑΕΠ	-0,10	0,163	0,146	0,083	-0,02	0,048	-0,09	-0,00	-0,287	1,000

4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Με βασικό θεμέλιο τις υποθέσεις που κάναμε στην ενότητα 3.1, ακολούθησε η επιλογή του δείγματος, του μοντέλου και καταλήγουμε, στο παρόν κεφάλαιο, στα αποτελέσματα μετά από τις απαραίτητες αναλύσεις που έγιναν στο υπόδειγμα.

Πρωτεύων στόχος της ανάλυσης είναι ο εντοπισμός διαχείρισης κερδών χρησιμοποιώντας ως εργαλείο τις προβλέψεις.

Αρχικά χρήσιμο θεωρείται να γίνει μια αξιολόγηση του υποδείγματος βάσει της κατασκευής του. Υπάρχει μια στατιστικά σημαντική γραμμική σχέση μεταξύ των προβλέψεων και των παραγόντων που πλαισιώνουν το μοντέλο. Οι παράγοντες ερμηνεύουν τις προβλέψεις για ζημίες από δάνεια για την υπόθεση H_1 , πριν την εισαγωγή της ψευδομεταβλητής, σε ένα ποσοστό της τάξεως περίπου 62,22%. Ενώ με

την ένταξη της ψευδομεταβλητής για την εξέταση της υπόθεσης H_2 οι εξαρτημένες μεταβλητές ερμηνεύουν περίπου το 70,03 % .

Πίνακας 5: Έλεγχος διαχείρισης κερδών με τη χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων		
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παλινδρόμηση 1: Εντοπισμός Διαχείρισης Κερδών με την Χρήση Προβλέψεων	
	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	t-statistics
Σταθερά β	0,004***	3,889
ΚΠΦΠ_t	0,085***	3,156
ΜΣΔ_t	- 0,000	- 0,212
ΑΑΠΖΔ_{t-1}	0,143***	7,305
ΜΕΔΑ_{t-1}	0,303***	4,047
ΜΜΕΚ_t	0,017	1,712
ΜΑΕΠ	- 0,158***	- 7,078
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	62,22%	
F-statistics	38,11	
Αριθμός Παρατηρήσεων	369	
***	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 1%	
**	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 5%	

Η πρώτη μας υπόθεση ότι οι τράπεζες οδηγούνται σε διαχείριση κερδών με τη χρησιμοποίηση του accrual «Προβλέψεις για ζημίες δανείων» δεν απορρίπτεται. Σε διάστημα εμπιστοσύνης 99%, ο συντελεστής Κέρδη προ Φόρων και Προβλέψεων φαίνεται θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1%. Ο θετικός συντελεστής του παράγοντα κέρδη αποδεικνύει ότι μια αύξηση (μείωση) κερδών οδηγεί σε μια αύξηση (μείωση) των προβλέψεων. Συνεπώς, καταλήγουμε στην περίπτωση income smoothing.

Από την ανάλυση του μοντέλου παρατηρούμε τη βασική θετική σχέση των προβλέψεων με το αρχικό αποθεματικό προβλέψεων και το αρχικό υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα των Curcio και Hasan (2015), οι ως άνω παράγοντες αποτελούν το τμήμα των προβλέψεων που δεν επηρεάζεται από την κρίση των διοικήσεων και αποτελούν τις μεταβλητές που οφείλουν να καθορίζουν τις προβλέψεις. Συνεπώς, ερχόμαστε σε πλήρη ταύτιση,

υποστηρίζοντας τη θετική και στατιστικά σημαντική σχέση του ποσού των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του αποθεματικού προβλέψεων αρχής περιόδου. Αναμένουμε επιπρόσθετα μια θετική συσχέτιση της μεταβολής των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του συνόλου των δανείων αλλά με βάση το παρόν μοντέλο δεν δικαιολογείται κάτι παρόμοιο. Ο παράγοντας ΜΜΕΔ και του συνόλου των δανείων εμφανίζεται μη στατιστικά σημαντικός για να βασιστούμε σε αυτόν.

Επιβεβαιώνεται η πιθανότητα εμφάνισης προκυκλικής συμπεριφοράς, δηλαδή η αποφυγή αναγνώρισης προβλέψεων με στόχο την αύξηση των κερδών, καθώς ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος είναι στατιστικά σημαντικός με τις προβλέψεις και εμφανίζει αρνητική σχέση που μας επιβεβαιώνει τη προκυκλική συμπεριφορά.

Πίνακας 6 : Εισαγωγή ψευδομεταβλητής [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]		
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παλινδρόμηση 2: Εύρεση Ένδειξης για Big Bath Accounting	
	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	t-statistics
Σταθερά β	-0,002	-1,560
ΚΠΦΠ_t	0,273***	7,853
Dummy_[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]	0,010***	6,606
Dummy_[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ] * ΚΠΦΠ_t	-0,364***	-7,255
ΜΣΔ_t	0,000	0,003
ΑΠΠΚ_{t-1}	0,128***	7,032
ΜΕΔ_{t-1}	0,030***	4,278
ΜΜΕΚ_t	0,007	0,782
ΜΑΕΠ	-0,143***	-6,886
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	68,94 %	
F-statistics	40,77	
Αριθμός Παρατηρήσεων	369	
***	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 1%	
**	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 5%	

Παλινδρομώντας το υπόδειγμα 3 που αναφέρθηκε στην ενότητα 3.3 θα διακρίνουμε αν υπάρχει κάποια πιθανότητα εμφάνισης Big Bath Accounting κατά τη εμφάνιση αρνητικών αποτελεσμάτων. Από τον πίνακα 6 παρατηρούμε ότι κατά την αρνητική πορεία των κερδών, υπάρχει αρνητική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ προβλέψεων και του παράγοντα ΚΠΦΠ * Dummy [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]. Η σχέση με τα κέρδη, το αρχικό αποθεματικό προβλέψεων για ζημίες δανείων και το αρχικό υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει θετική και στατιστικά σημαντική όπως αποδείχθηκε παραπάνω.

Συνεπώς, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι οι τράπεζες του δείγματος υφίστανται διαχείριση κερδών μέσω προβλέψεων για ζημίες δανείων για τη περίοδο 2005-2015. Αποδεικνύεται από τις δυο παλινδρομήσεις που παρουσιάστηκαν ανωτέρω ότι κατά την αύξηση των κερδών επιλέγεται εξομάλυνση των κερδών ενώ κατά την πτώση των κερδών προτιμάται η αύξηση των προβλέψεων. Το τελευταίο οδηγεί σε Big Bath Accounting. Τέλος, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η προκυκλική συμπεριφορά από τη πλευρά των τραπεζών.

Στη συνέχεια της μελέτης, θα παρουσιασθούν τα αποτελέσματα από την εξέταση της υπόθεσης H_2 , κατά πόσο σε περιόδους ύφεσης οι προβλέψεις για ζημίες δανείων χρησιμοποιούνται για διαχείριση κερδών. Βάσει του προηγούμενου κεφαλαίου, αναμένουμε μη διαχείριση κερδών κατά την περίοδο οικονομικών υφέσεων.

Για την υποστήριξη της υπόθεσης H_2 , ενισχύσαμε το υπόδειγμα με δυο επιπλέον μεταβλητές που σχετίζονται με τη κρίση. Εξ αρχής βλέπουμε από τη στατιστικά σημαντική ψευδομεταβλητή ότι ο παράγοντας ύφεση επηρεάζει την εξαρτημένη μεταβλητή. Με βάση την ανάλυση του προσαρμοσμένου μοντέλου, παρατηρούμε ότι κατά τη διάρκεια υφέσεων η μεταβλητή Κέρδη Μετά Φόρων και Προβλέψεων είναι στατιστικά σημαντική. Επιπλέον, ο συνδυασμός της μεταβλητής dummy[YΦΕΣΗ] επί Κέρδη Μετά Φόρων και Προβλέψεων εμφανίζεται αρνητικός και στατιστικά σημαντικός. Ως εκ τούτου, οι τράπεζες φαίνονται επιρρεπείς στις περιόδους ύφεσης ως προς τη διαχείριση κερδών. Πιο συγκεκριμένα, μια πιθανή μείωση των κερδών σε περίοδο ύφεσης, θα οδηγήσει τις τράπεζες σε αύξηση των προβλέψεων για ζημίες δανείων και ένα big bath accounting. Εν κατακλείδι, η υπόθεση H_2 απορρίπτεται.

Πίνακας 7: Έλεγχος διαχείρισης κερδών με χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων σε περιόδους ύφεσης		
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παλινδρόμηση 3: Εντοπισμός Διαχείρισης Κερδών με τη Χρήση ΠΖΔ σε Περιόδους Ύφεσης	
	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	t-statistics
Σταθερά β	-0,003***	-2,220
ΚΠΦΠ_t	0,300***	8,492
Dummy_[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ]	0,008***	5,100
Dummy_[ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΔΩΝ] * ΚΠΦΠ_t	-0,270***	-4,432
ΜΣΔ_t	0,000	-0,039
ΑΠΠΚ_{t-1}	0,127***	6,905
ΜΕΔ_{t-1}	0,0302***	4,324
ΜΜΕΔ	0,010	1,038
ΜΑΕΠ	-0,110***	-3,106
ΥΦΕΣΗ	0,005**	2,210
ΥΦΕΣΗ * ΚΠΦΠ	-0,179***	- 3,124
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	70,03%	
F-statistics	34,45	
Αριθμός Παρατηρήσεων	369	
***	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 1%	
**	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 5%	

Σημείωση: Στην παλινδρόμηση 2 προστέθηκε η ψευδομεταβλητή «ΥΦΕΣΗ» που παίρνει τη τιμή μηδέν (0) για χρονική περίοδο μη ύφεσης έως τη τιμή ένα (1) για περιόδους πλήρους ύφεσης. Η τιμή ένα (1) υφίσταται όταν μια χώρα έχει υποστεί ύφεση και τα τέσσερα τρίμηνα.

Η ως άνω αρνητική σχέση σε περιόδους ύφεσης ενδέχεται να οφείλεται στη προκυκλική συμπεριφορά των τραπεζών η οποία επιβεβαιώνεται από τη προκυκλική συμπεριφορά του παράγοντα ανάπτυξη του ΑΕΠ ο οποίος εμφανίζεται αρνητικός και στατιστικά σημαντικός. Ως εκ τούτου, καταλήγουμε σε προκυκλική συμπεριφορά των προβλέψεων.

Από την ανάλυση προκύπτει ένας θετικός και στατιστικά σημαντικός συντελεστής των κερδών ο οποίος αφορά τις περιόδους ανάπτυξης και σταθερότητας όπως αποδείχθηκε και ανωτέρω. Ενώ πέραν από την άσκηση της διοικητικής προαίρεσης στο ποσό των προβλέψεων, οι προβλέψεις φαίνεται να υπολογίζονται από το αρχικό αποθεματικό των προβλέψεων, το αρχικό υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων δανείων καθώς επίσης και από τη μεταβολή των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε μικρότερη ένταση.

Χρήσιμο θεωρείται σε αυτό το σημείο να δούμε τα ως άνω αποτελέσματα για τους βασικούς παράγοντες ανά χώρα.

Πίνακας 8: Ανάλυση ανά χώρα				
	ΚΠΦΠ	ΜΑΕΠ	DUMMY [ΥΦΕΣΗ]*ΚΠΦΠ	DUMMY [ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΕΡΑΩΝ]*ΚΠΦΠ
Συντελεστής				
t-statistics				
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-0,309	0,001	-0,287	0,519
	-1,078	0,566	-0,699	1,653
ΙΤΑΛΙΑ	0,129	0,000	-0,184 **	-0,163
	1,740	0,870	-2,345	-1,862
ΕΛΛΑΔΑ	0,679***	-0,002**	-0,421	-0,340
	2,735	-2,502	-1,557	-1,639
ΙΣΠΑΝΙΑ	0,566***	0,000	-0,615**	-1,091***
	2,941	-0,345	-2,253	-3,987
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ	0,278***	-0,001	-0,700***	-0,213***
	7,323	-0,514	-5,316	-2,705
ΚΥΠΡΟΣ	2,134	-0,008	-0,016	-2,456
	1,945	-1,530	-0,016	-1,905

Σημείωση: *** και ** αποδεικνύουν στατιστική σημαντικότητα 1% και 5% αντίστοιχα. Για κάθε χώρα στην πρώτη στήλη συναντάμε το συντελεστή παλινδρομήσεως και στη δεύτερη το t-statistics.

Από τον πίνακα 8 επιβεβαιώνονται όλα όσα αναφέραμε στα ανωτέρω αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, η Πορτογαλία και η Κύπρος δεν εμφανίζουν ενδείξεις ώστε να επιβεβαιώσουμε την υπόθεση συμμετοχής τους σε διαχείριση

κερδών την περίοδο του δείγματος μας. Στη συνέχεια, η Ιταλία παρουσιάζει αρνητικό και στατιστικά σημαντικό τον παράγοντα που μας δείχνει την δέσμευση της σε διαχείριση κερδών κατά τη φάση της ύφεσης στη οικονομία. Ωστόσο, δεν φαίνεται να ακολουθεί προκυκλική συμπεριφορά και ως εκ τούτου, συμπεραίνεται πως στις περιόδους ύφεσης, οι ιταλικές τράπεζες προτιμούν σε πιθανή πτώση των αποτελεσμάτων τους να αναγνωρίζουν περισσότερες προβλέψεις και να παρουσιάζουν ακόμα πιο άσχημα αποτελέσματα (big bath accounting).

Οι ελληνικές τράπεζες φαίνεται να οδηγούνται σε διαχείριση κερδών μέσω εξομάλυνσης των αποτελεσμάτων τους καθώς παρουσιάζουν την περίοδο 2005-2015 θετικό και στατιστικά σημαντικό συντελεστή για τα κέρδη. Επιπρόσθετα, υπάρχει ένδειξη προκυκλικότητας στις προβλέψεις.

Η Ισπανία και η Μεγάλη Βρετανία παρουσιάζουν όμοια συμπεριφορά όσον αφορά το income smoothing, το big bath accounting και τη προκυκλική συμπεριφορά. Αρχικά, δεν παρουσιάζουν προκυκλικότητα οι προβλέψεις τους για ζημιές δανείων. Στη συνέχεια, οδηγούνται σε εξομάλυνση των κερδών τους σε «καλές περιόδους» των κερδών τους, ενώ σε πιθανή πτώση των αποτελεσμάτων τους προτιμούν να ακολουθούν τη στρατηγική big bath accounting.

Όσον αφορά την υπόθεση H_3 , σύμφωνα με τον πίνακα 9 παρατηρείται ότι, τα χειραγωγημένα κέρδη εκθέτουν μια θετική και στατιστικά σημαντική σχέση με την όμοια μεταβλητή τους πριν ένα διαχειριστικό έτος. Ομοίως, φαίνεται θετική και στατιστικά σημαντική η σχέση με την μεταβλητή ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ τριετίας. Με τη μεταβλητή που έχουν μεταξύ τους χρονική υστέρηση δυο ετών δεν διαπιστώνεται κάποια σχέση. Ως εκ τούτου, δεν παρουσιάζεται κάποια σχέση αντιστροφής των προβλέψεων εφόσον η σχέση διατηρείται θετική.

Πίνακας 9: Έλεγχος υποθέσεως H_3 περί αντιστροφής των προβλέψεων		
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παλινδρόμηση 4: Εντοπισμός Αντιστροφής Προβλέψεων	
	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	t-statistics
Σταθερά β	0,0001	0,384
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-1)	0,268***	6,119
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-2)	0,004	0,088
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-3)	0,116**	2,382
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	27,96%	
F-statistics	16,68	
Αριθμός Παρατηρήσεων	594	
Συμπεριφορά του Επιμέρους Συστατικού των Κερδών :		
	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	t-statistics
Σταθερά β	- 0,000	- 0,417
Dis_llp (-1)	0,294***	5,080
Dis_llp (-2)	0,030	0,476
Dis_llp (-3)	0,145**	2,096
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	29,99%	
F-statistics	12,12	
Αριθμός Παρατηρήσεων	372	
***	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 1%	
**	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 5%	

Για την ικανοποίηση της υποθέσεως H_3 , πιο συγκεκριμένα, εάν οι τράπεζες των χωρών που εξετάζονται έχουν την τάση να αντιστρέφουν τις προβλέψεις για ζημίες δανείων σε περιόδους κρίσης θα απομονώσουμε από το δείγμα τα χρόνια που δεν εμφανίζουν ύφεση. Για τη χρονική περίοδο που εξετάζουμε, δηλαδή 2005-2015, οι χρονικές περίοδοι ανάπτυξης και σταθερότητας θεωρούνται μειοψηφία και συνεπώς δεν μπορούμε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για τέτοιες περιόδους. Σε αντίθεση με τους Cohen, Cornett, Marcus και Tehranian (2014) οι οποίοι εκτίμησαν την αντιστροφή προβλέψεων πριν από την έκρηξη της κρίσης, δηλαδή τη περίοδο 1997-2006, καθώς θεώρησαν ότι οι ακραίες εξελίξεις αυτής θα διαταράζουν τα σχέδια των τραπεζών.

Απομονώνοντας τα χρόνια εμφάνισης υφέσεων στις χώρες Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Κύπρο και Ηνωμένο Βασίλειο, δεν εξάγονται ασφαλή συμπεράσματα

από την παλινδρόμηση των μεταβλητών με τις όμοιες τους για μια σειρά δυο ετών με εξαίρεση το τρίτο έτος όπου εμφανίζει μια θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της διαχείρισης κερδών και της όμοιας μεταβλητής της με χρονική υστέρηση τριών ετών (Πίνακας 10). Δεν παρατηρείται κατά τα άλλα κάποια ένδειξη αντιστροφής των προβλέψεων εν περίοδο κρίσης και συνεχόμενων υφέσεων.

Το επιμέρους συστατικό του παράγοντα ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ, δηλαδή οι προβλέψεις για ζημίες δανείων που σχηματίζονται από την κρίση των διαχειριστών, βρέθηκε ότι έχει ακριβώς την ίδια πορεία. Εν κατακλείδι, η χειραγώγηση των προβλέψεων και η επίπτωση αυτών στα κέρδη δεν εμφανίζει τάση αντιστροφής αυτού του ποσού τα επόμενα χρόνια.

Πίνακας 10: Έλεγχος υποθέσεως H₃ περί αντιστροφής των προβλέψεων σε περιόδους έξαρσης της κρίσης		
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παλινδρόμηση 5: Εντοπισμός Αντιστροφής Προβλέψεων σε Περιόδους Υφέσης	
	<u>ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ</u>	<u>t-statistics</u>
Σταθερά β	0,005	2,872
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-1)	0,107	1,471
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-2)	- 0,005	- 0,055
ΔΙΑΧ_ΚΕΡΔΩΝ (-3)	0,287***	3,130
ΥΦΕΣΗ	- 0,008	- 3,712
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	33,17%	
F-statistics	7,91	
Αριθμός Παρατηρήσεων	261	
Συμπεριφορά του Επιμέρους Συστατικού των Κερδών :		
Σταθερά β	- 0,006	-2,809
Dis_llp (-1)	0,088	1,066
Dis_llp (-2)	- 0,005	-0,048
Dis_llp (-3)	0,334***	2,973
ΥΦΕΣΗ	0,010	3,635
ΠΟΛΛΑΠΛΟ R²	35,46 %	
F-statistics	7,19	
Αριθμός Παρατηρήσεων	205	
***	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 1%	
**	Συντελεστής Στατιστικά Σημαντικός σε επίπεδο 5%	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

5. ΣΥΝΟΨΗ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Συμβάλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και πλέον και της διεθνούς. Ως εκ τούτου, κεντρικές και εμπορικές τράπεζες συμπεραίνουμε ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην πορεία της παγκόσμιας οικονομίας και για αυτό το λόγο θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο εποπτείας και έρευνας.

Με την παρούσα εργασία προσεγγίζουμε ένα κομμάτι του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος με σκοπό να το εξετάσουμε ως προς τη διαχείριση κερδών. Ο λόγος που τα κέρδη θεωρούνται ένα εν δυνάμει μέγεθος χειραγώγησης είναι γιατί προσελκύουν «πρώτα» τα μάτια των επενδυτών και των ενδιαφερομένων γενικότερα. Οι διοικήσεις των τραπεζών, συνεπώς, μπορεί να βρεθούν αντιμέτωπες με τα συμφέροντα τους και να οδηγηθούν σε διαχείριση των κερδών τους σκοπίμως.

Η διαχείριση κερδών επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους και μέσα ανάλογα τα κίνητρα των διοικήσεων. Συναντάται χειραγώγηση δεδουλευμένων μεγεθών, λογιστικών προτύπων ακόμη και πραγματικών συναλλαγών. Ενδείκνυται η διαχείριση κερδών να επιδιώκει εξομάλυνση των κερδών (income smoothing) ώστε να προβάλλεται μια εικόνα σταθερότητας ή χειροτέρευση των αποτελεσμάτων (big bath accounting) ώστε να υπάρξει σε μεταγενέστερη χρήση «πιο εντυπωσιακή» αντιστροφή της εικόνας αυτής.

Αντικείμενο της υφιστάμενης μελέτης είναι η διαχείριση κερδών με τη χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων το οποίο θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά τόσο σε ουσία όσο και σε μέγεθος δεδουλευμένα που απασχολεί τον τραπεζικό κλάδο. Τα δάνεια αποτελούν το κύριο περιουσιακό στοιχείο των τραπεζών και πιθανές αναμενόμενες απώλειες αυτών θα πρέπει έγκαιρα και ορθά να αναγνωρίζονται με σκοπό να αποτυπώνουν μια αξιόπιστη εικόνα. Ωστόσο, εξαιτίας της αδυναμίας υπολογισμού τους οδηγούνται συχνά σε παραποιήσεις.

Τοποθετούμε την έρευνα διαχείρισης κερδών με τη χρήση προβλέψεων για ζημίες δανείων σε μια περίοδο πριν και μετά από τη μεγάλη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 όπου το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα υπέστη σοβαρές απώλειες.

Στόχος μας είναι να δούμε την αντίδραση των τραπεζών τόσο σε περίοδο άνθησης όσο και σε φάση ύφεσης.

Οι υποθέσεις που προσπάθησαν να απαντηθούν ήταν:

- i. Οι τράπεζες οδηγούνται σε διαχείριση κερδών με τη χρησιμοποίηση του δεδουλευμένου στοιχείου «Προβλέψεις για ζημίες δανείων»,
- ii. Σε περιόδους ύφεσης οι προβλέψεις για ζημίες δανείων δεν χρησιμοποιούνται για διαχείριση κερδών,
- iii. Η τάση αντιστροφής προβλέψεων για ζημίες δανείων αναστέλλεται σε περιόδους έκβασης μιας κρίσης.

Τα αποτελέσματα που λάβαμε για την κάθε μια ως άνω υπόθεση, από την ανάλυση καταλλήλως προσαρμοσμένου μοντέλου, επιβεβαίωσαν την υπόθεση i και iii αλλά όχι την H₂ (ii). Καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως οι PIGGS^c χειραγωγούν τα κέρδη αφού διαμορφώσουν αναλόγως τις προβλέψεις για ζημίες δανείων. Όταν τα κέρδη τους αυξάνουν, προτιμούν να οδηγούνται σε εξομάλυνση των κερδών, αυξάνοντας και τις προβλέψεις τους. Αντιθέτως, όταν βλέπουν τις αποδόσεις των κερδών τους να πέφτουν δεν μειώνουν αντιστοίχως τις προβλέψεις τους για να ισορροπήσουν τα κέρδη τους αλλά τις αυξάνουν με στόχο να παρουσιάσουν μια συνολικά «άσχημη» εικόνα. Δηλαδή, επιδιώκουν τη στρατηγική big bath accounting.

Εξετάζοντας τη διαχείριση κερδών στις περιόδους ύφεσης από το 2005 και μετά – είτε αυτές προκλήθηκαν από τη κρίση είτε όχι- απορρίπτουμε την υπόθεση ότι σε περιόδους ύφεσης οι προβλέψεις για ζημίες δανείων δεν χρησιμοποιούνται για διαχείριση κερδών. Ο παράγοντας των κερδών στην ύφεση εμφανίστηκε αρνητικός και στατιστικά σημαντικός. Ως εκ τούτου, οι τράπεζες φαίνονται επιρρεπείς στις περιόδους ύφεσης ως προς τη διαχείριση κερδών. Πιο συγκεκριμένα, μια αύξηση των κερδών σε περίοδο ύφεσης, θα οδηγήσει τις τράπεζες σε μείωση των προβλέψεων για ζημίες δανείων. Αντιθέτως, οι Curcio και Hasan (2015) είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα πως κατά τη διάρκεια της κρίσης οι διοικήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο για την ποιότητα των χαρτοφυλακίων των δανείων τους και δεν χρησιμοποιούν τις ΠΖΔ για σκοπούς χειραγώγησης.

Όσον αφορά τη προκυκλική συμπεριφορά των προβλέψεων, αποδεικνύεται πως τη περίοδο 2005-2015, οι προβλέψεις ταυτίζονται με τις κυκλικές διακυμάνσεις της

οικονομίας και με το αποτέλεσμα αυτό ερχόμαστε σε συμφωνία με τους Bikker και Metzmakers (2005). Ο Laeven και Manjoni (2003) έχουν υποστηρίξει πως οι διατάξεις της Βασιλείας II ενισχύουν το φαινόμενο της προκυκλικότητας.

Τέλος, αποδεχτήκαμε την τελευταία μας υπόθεση και αποδείξαμε ότι δεν υπάρχει ένδειξη αντιστροφής των προβλέψεων σε περίοδο κρίσης. Επιβεβαιώσαμε με το δείγμα μας αυτό που οι Cohen, Cornett, Marcus και Hassan Tehranian (2014) υποστήριξαν ότι οι ακραίες εξελίξεις μιας κρίσης θα διαταράξουν τις πολιτικές αναγνώρισης προβλέψεων των τραπεζών.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούν οι περιορισμοί αυτής της εργασίας. Η εργασία εστιάζει μόνο στις προβλέψεις για ζημιές δανείων, θεωρώντας πως όλα τα υπόλοιπα μεγέθη δεν επιδέχονται χειραγώγησης. Ένα πιο αξιόπιστο και στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα θα είχε εξαχθεί εάν η περίοδος που εξεταζόταν ήταν μεγαλύτερη χρονικά. Επίσης, οι περίοδοι που χαρακτηρίστηκαν ως φάσεις ύφεσης υπολογίζονται περισσότερες από τις φάσεις ανάπτυξης. Λόγω αδυναμίας συλλογής δεδομένων, ένας αριθμός ετήσιων παρατηρήσεων αφαιρέθηκε.

Το θέμα της διαχείρισης κερδών και της διαχείρισης κερδών στις τράπεζες επιδέχεται περαιτέρω έρευνας. Πιθανές προτάσεις μελλοντικής έρευνας επί του υφιστάμενου θέματος θα μπορούσε να ήταν η επέκταση του δείγματος σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ώστε τα αποτελέσματα να είναι πιο ακριβή. Επιπρόσθετα, με το δείγμα μεγαλύτερης διάρκειας θα εξεταστεί η περίπτωση της αντιστροφής των προβλέψεων πιο ορθά. Θα μπορούσε, επιπλέον, μια μελλοντική εργασία να εξετάσει τον συνδυασμό των δυο μορφών διαχείρισης κερδών, accrual-based και real earnings management, ή και συνδυασμό τεχνικών μαζί στην ίδια χρονική περίοδο. Τέλος, πεδίο έρευνας υπάρχει όσον αφορά το βαθμό στον οποίο πιθανή διαχείριση κερδών αποτελεί αιτία στην εμφάνιση μιας κρίσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ahmed, A. S., Takeda, C., & Shawn, T. (1999). Bank loan loss provisions: a reexamination of capital management, earnings management and signaling effects. *Journal of Accounting and Economics*, 28(1), 1–25.
2. Allen, E. J., Larson, C. R., Sloan, R.G. (2013). Accrual Reversals, Earnings and Stock Returns. *Journal of Accounting and Economics* (Vol.56), 113–129
3. Anandarajan, A., Hasan, I., & McCarthy, C. (2007). Use of loan loss provisions for capital, earnings management and signaling by Australian banks. *Accounting and Finance* (Vol. 47), 357–379
4. Arabi, N.A., (2011). The use of big bath accounting in times of economic crises. Master Thesis Accountancy & Control in Universiteit van Amsterdam, 1–39.
5. Beatty, A., Chamberlain, S. L., & Magliolo, J. (1995). Managing financial reports of commercial banks: The influence of taxes, regulatory capital, and earnings. *Journal of Accounting Research*, 231-261.
6. Bernard, V. L., & Skinner, D. J. (1996). What motivates managers' choice of discretionary accruals?. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1), 313-325.
7. Bikker, J. A., & Metzmakers, P. A. (2005). Bank provisioning behaviour and procyclicality. *Journal of international financial markets, institutions and money*, 15(2), 141-157.
8. Clark, L. H., JR. (1974). “An economics group is the one that says if there's recession”. *The Wall Street Journal*, 1, 30
9. Cohen, L. J., Cornett, M. M., Marcus, A. J., & Tehranian, H. (2014). Bank earnings management and tail risk during the financial crisis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 46(1), 171-197.
10. Curcio, D., & Hasan, I. (2015). Earnings and capital management and signaling: the use of loan-loss provisions by European banks. *The European Journal of Finance*, 21(1), 26-50.
11. De Haan, L., & Van Oordt, M. R. (2016). Timing of banks' loan loss provisioning during the crisis. *De Nederlandsche Bank Working Paper No. 513*
12. Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting horizons*, 14(2), 235-250.
13. Dechow, P. M., Hutton, A. P., Kim, J. H., & Sloan, R. G. (2012). Detecting earnings management: A new approach. *Journal of Accounting Research*, 50(2), 275-334.
14. Dermine, J. (2013). *Bank Valuation and Value-Based Management: Deposit and Loan Pricing, Performance Evaluation, and Risk Management* (McGraw-Hill Finance & Investing) Kindle Edition
15. DuCharme, L. L., Malatesta, P. H., & Sefcik, S. E. (2001). Earnings management: IPO valuation and subsequent performance. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 16(4), 369-396.

16. Dye, R. A. (1988). Earnings management in an overlapping generations model. *Journal of Accounting research*, 195-235.
17. Fernández, D. L., Martínez, S. J., & Saurina, J. (2000). Credit growth, problem loans and credit risk provisioning in Spain, Working Paper No. 0018, Banco de España.
18. Fiechter, P., & Meyer, C. (2010, August). Big bath accounting using fair value measurement discretion during the financial crisis. In *American Accounting Association Annual Meeting*, San Francisco.
19. Fonseca, A. R., & Gonzalez, F. (2008). Cross-country determinants of bank income smoothing by managing loan-loss provisions. *Journal of Banking & Finance*, 32(2), 217-228.
20. Fudenberg, D., and J. Tirole, "A Theory of Income and Dividend Smoothing Based on Incumbency Rents." *Journal of Political Economy*, 75-93, (1995).
21. Goncharov, I., (2005). Earnings Management and its determinants: closing gaps in empirical accounting research. Working paper, University of Bremen.
22. Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting horizons*, 13(4), 365-383.
23. Islam, M. A. (2014). How Earnings Are Managed? Evidence from a Developing Country. *The Social Sciences*, 9(5), 321-334.
24. Ji, H. (2016). Earnings Management in South Korea: Using Tax Expenses. *Global Business and Finance Review*, 21, 24-32.
25. Kanagaretnam, K., Lobo, G. J., & Mathieu, R. (2003). Managerial incentives for income smoothing through bank loan loss provisions. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 20(1), 63-80.
26. Kanagaretnam, K., Lobo, G. J., & Yang, D. H. (2004). Joint tests of signaling and income smoothing through bank loan loss provisions. *Contemporary Accounting Research*, 21(4), 843-884.
27. Kanagaretnam, K., Lobo, G. J., & Yang, D. H. (2005). Determinants of signaling by banks through loan loss provisions. *Journal of Business Research*, 58(3), 312-320.
28. Kanagaretnam, K., Krishnan, G. V., & Lobo, G. J. (2010). An empirical analysis of auditor independence in the banking industry. *The Accounting Review*, 85(6), 2011-2046.
29. Kasanen, E., Kinnunen, J., & Niskanen, J. (1996). Dividend-based earnings management: Empirical evidence from Finland. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1), 283-312.
30. Kirschenheiter, M., & Melumad, N. D. (2002). Can "Big Bath" and Earnings Smoothing Co-exist as Equilibrium Financial Reporting Strategies?. *Journal of Accounting Research*, 40(3), 761-796.
31. Koch, T. W., & Wall, L. D. (2000). The use of accruals to manage reported earnings: Theory and evidence. Federal Reserve Bank of Atlanta working paper, 23.

32. Laeven, L., & Majnoni, G. (2003). Loan loss provisioning and economic slowdowns: too much, too late?. *Journal of financial intermediation*, 12(2), 178-197.
33. Landau, J. P. (2009, May). Procyclicality: what it means and what could be done. In remarks at the Bank of Spain's conference on Procyclicality and the Role of Financial Regulation, Madrid, May.
34. Lee, H. A., & Choi, W. W. (2016). Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: evidence from South Korea. *International Journal of Accounting & Information Management*, 24(2).
35. Lybaert, N., Jans, M., Orens, R. (2005). Provisions: a tool for earnings management? 28th Annual EAA Congress, Göteborg, 18-20 May 2005
36. Masters-Stout, B., Costigan, M. L., & Lovata, L. M. (2008). Goodwill impairments and chief executive officer tenure. *Critical Perspectives on Accounting*, 19(8), 1370-1383.
37. Nelson, M. W., Elliott, J. A., & Tarpley, R. L. (2003). How are earnings managed? Examples from auditors. *Accounting Horizons*, supplement, 17-35
38. Oosterbosch, R. (2010). Earnings management in the banking industry
39. Payne, J. L., & Robb, S. W. (2000). Earnings management: The effect of ex ante earnings expectations. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 15(4), 371-392.
40. Perez, D., Salas-Fumas, V., & Saurina, J. (2008). Earnings and capital management in alternative loan loss provision regulatory regimes. *European Accounting Review*, 17(3), 423-445.
41. Rahman, M. M., Moniruzzaman, M., & Sharif, M. J. (2013). Techniques, motives and controls of earnings management. *International Journal of Information Technology and Business Management*, 11(1), 22-34.
42. Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of accounting and economics*, 42(3), 335-370.
43. Silk, L. (1974). "Recession: Some criteria missing, so far." *The New York Times*, 37, 28
44. Subramanyam, K. R. (1996). The pricing of discretionary accruals. *Journal of accounting and economics*, 22(1), 249-281.
45. Tang, Y. L. (2007, August). Accrual Management VS Cash Flow Management. Bachelor Thesis in Accountancy and Control Faculty of Economics and Econometrics. University of Amsterdam
46. Vander Bauwhede, H., Willekens, M., & Gaeremynck, A. (2000). Audit quality, public ownership and firms' discretionary accruals management.
47. Xie, B., Davidson, W. N., & DaDalt, P. J. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of corporate finance*, 9(3), 295-316.